Эхэ hайхан нютагаа эб хамта ма...

БУРЯАД УНЭН

1921 оной декабрийн 21-hаа гарана

Олонитын-политическэ газетэ

1991 АВГУСТ 14 СРЕДА № 159 (18282)

сэн 6 мүн.

...кээл бэлэдхэлгэ-91

...ЬHЭН, СЕНАЖ, СИЛОС, НОГООНОЙ ГУРИЛ

Хяагтаhаа хүдөө бэшэгшэ Г. Чернышев телефоноор мэдээсэбэ

...коль hарада эндэ ...хура бороо, ехэ ...нуд орожо, гол, ...ын халяад, доро ...алан үнанда аб... ...эгүүр үбhэ саб... ...ын аргагүй ша... ...болгоо.

...ын бшэ эрхэ бай... ...ын районой ажа... ...тэжээл бэлэдхэ... ...болоо.

...олонхи колхоз, ...нсахан сабшалан... ...байнагүй, добо ...гдаhан тэжээлэй ...ыо сабшажа, хуро ...ан, силос дарана. ...роо үнатай нойн... ...үбhэ сабшахын, ...ажа хуряахын ар... ...да энэнь ехэ уд...

...ный» совхоздо ...ператор А. Е. ...хүтэлбэрилдэг онь-

hожоруулагдамал отряд силос даража байна. Хэдэхэн хоног соо эндэ 1000 гаран тонно шэмэтэ тэжээл нөөсэлэгдөө. Трактористнар З. Рахматулин, Г. Пелихозский, А. Овсянкин, А. Антокоз, Н. Сукнев болон бусад силос даралга дээрэ hайнагар хүдэлнэ.

* * *

— Мүн лэ Алтайн совхозойхид үбhэеэ сабшаха, хуряахынгаа хажуугаар, ороohото ургамалнуудые холижо тариhан газарай ногоон намдагаар силос даража захалаа. Эндэ трактористнар Гомбо Доржиев, Николай Очиров гэгшэд КПИ болон СК-100 түхэлэй агрегадуудаар ногоо сабшана. Тэдээнhээ гараhан ногоон намаагаа жолоошод Сергей Аюшеев, Солбон Дашипылов гэгшэд самосвал машинануудаар, механизаторнууд Магбун Очиров, Хэшэгтэ Будаев гэгшэд томо тэргэтэй Т-150 түхэлэй тракторнуудаар нүхэн дээрэ зөөжэ асарна. Тиихэдэ Павел Санжиев ДТ-75 түхэлэй трактораар силосэй ногоо дарана, нягтаруулна.

* * *

— Зарим сабшалангайнгаа үертэ оросшье hаань, «Дружба» колхозой үбhэшэдэй звенонууд добо газарайнгаа ногоо сабшажа, үбhыень тюгүүд болгон багсалаад, хадагалха газартань зөөнэ. Тарялан, сабшалан даагжа абаhан 4 аренднэ звено (даагшадынь С. Д. Батомункуев, А. К. Бурлаков, Н. И. Кожевников, В. И. Васильев) үбhэшье сабшана, хуряана, силосшье дарана.

Эндэ витаминтай ногооной гурил татадаг АВМ-0,65 түхэлэй агрегадаар түрүүшын 100 гаран тонно тэжээл бэлэдхээ.

* * *

— Улаадайн совхоздо, Үнгэрхын «Заря» колхоздо, мүн Ранжуровай нэрэмжэтэ, «Родина» колхозуудта үбhэ тэжээл бэлэдхэлгэ муу бэшээр ябана.

Һүүлэй мэдээгээр Хяагтын районой ажахынуудта бүхыдөө 4500 гаран гектарай ногоон сабшагдааб, тэрэнэйнь хахадhаа ехэ газарай үбhэн хуряагдажа, хамта 58 мянга үлүүтэй центнер бүдүүн тэжээл нөөсэлэгдөө. Ондоогоор хэлэбэл, нёдондокой энэ үеынхитэй сасуулхада 20 гара дахин ехэ үбhэн абтаа. Мүн үнгэрhэн жилэй энэ үеынхиhөө хоёр дахин ехэ силос дарагдаа.

АЖАЛЫНЬ ҮШӨӨЛ ЕХЭ

XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо үбhэ хуряалгын 10 звено эмхидхэгдэнхэй.

Тэдэнэй дундаhаа хоёр хонишодой звено үбэлэйнгөө үбhэ өөhэдөө бэлэдхэнэд. Августын 1-нэй мэдээгээр Н. Ж. Бадмаевай звено 10 гектар сабшажа, 225 центнер үбhэ хуряагаа. Тиихэдэ Д. Д. Нельдушкин 50 гектар сабшалантай. 333 центнер үбhэ hурилэнхэй.

Н. Т. Васильевэй звено 50 гектар сабшажа, 1050 центнер үбhэ абанхай. Мүн Н. Ф. Бурдуковскийн звено муу бэшээр хүдэлнэ. Тэрэ 80 гектар газарhаа 1000 центнер үбhэ бэлэдхээ.

Августын 1-нэй мэдээгээр согсолходо, колхоз 670 гектар талмай сабшажа, 8781 центнер үбhэ хуряагаа. Гэбэшье урдань үбhэ хуряалгын ажал үшөөл ехэ.

Э. БУДАЕВ.

Загарайн район.

СССР-эй Министрнүүдэй кабинедэй заседани

АЖАБАЙДАЛ ЭРИЛТЭ ТАБИНА

Орон дотор эдеэ хоолоор хангалгые тогтонижоруулан hайжаруулха гэhэн гол асуудал СССР-эй Министрнүүдэй кабинедэй Президиумэй эзлжээтэ заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэhэн байна. Августын 12-то Союзай правительствын толгойлогшо В. С. Павловай хүтэлбэри доро заседани болобэ.

Ороной олонхи нютагуудта ургасын тиимэ hайнаар ургаагүй байхада үйлэдбэриин хэмжээн ба хүдөө ажахын продукци худалдан абалга доошолуулагдана. Гадна ажахын холбоонууд таhараа, агропромышленна комплексые хэрэгтэй хэрэгсэлнүүдээр хангалга таhалдуулагдана гэжэ нэмэхэ болоо hаа, дэлгүүртэ шэлжэн сролгын үедэ эдеэ хоолой зүйлнүүдые худалдалгые гуримшуулхын тула хэды шэнээн хүсэл оролдолго гаргаха хэрэгтэйб гэжэ ойлгосотой болохо. Харин оролдохо ёhотойбди гээд кабинет тоолоно.

Ургасаяа саг болзортонь хуряажа абахын, хүдөө ажахын продукци болон эдеэ хоолой зүйлнүүдые тушааха гүрэнэй захил ба хэлсээтэ уялганууд ые дүүргэхын тула хэрэгтэй бүхы хэмжээ ябуулганууд ые бэелүүлхэ шухала гээд хараалагдана. Байгша оной таряа хуряалгын халуун хаhа гансал худөөгэйхидэй hанаа зобоохо ёhогүй гээд республикануудай правительстануудай, Союзай ба республикануудай ведомствэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэд тэмдэглэнэ. Ургасын хуби заяанай шиидхэгдэжэ байгаа нютагта байладаг элдэб hалбаринуудай предприятинуудай коллективүүд энэ худэлмэридэ хабаадалсаха ёhотой. Хэнэй мэдэлэй байhанhаань дулдыдангүйгөөр, шадаал hаа олон транспортна хэрэгсэлнүүд ороohо таряа, саахарай свекло, хартаабха, жэмэс, овощ болон бусад шухала продукци зөөлгэдэ хабаадуулагдаха ёhотой гээд кабинет шиидхэбэ.

Таряа хуряалгые экономическа бүлэг хэмжээ ябуулганууддаар түшэглэхэ шухала гэжэ заседани дээрэ тэмдэглэгдэбэ. Ажалша коллективүүдэй хэhэн худэлмэриин түлөө түлбэриие худалдан абалгын гү, али хэлсээнэй сэнгэй хэмжээгээр тоолохо хэрэгтэй.

Худөөгэй ажалшадые продукцияа гүрэндэ худалдаха дуратай болгохын тула таарамжатай арга боломжонуудые бэдэрэлгэдэ онсо анхарал хандуулагдаа. Иимэ арга боломжонууд олон бэшэ. Эгээл тиимэhээ дэлгүүрэй экономикодо шэлжэн оролгын эрхэ байдалда энэ талаар шадамар ажал ябуулха хэрэгтэй. Энэ жэлдэ худалдаа наймаанда худөө ажахын продукциин ба эдеэ хоолой зүйлнүүдэй хэмжээн нёдондонойхиhоо бага бэшэ байха ёhотой гэжэ бүхы республикануудай правительстануудай түлөөлэгшэд хэлэбэ. Мүнөөдэрэй эгээн шухала социальна асуудал шиидхэхэ бодото хэдэн дурадхал оруулагдаа.

Агропромышленна комплексдо түүхэй эд, эдеэ хоолой зүйлнүүдые, материал гаргаадаhаа оруулха хэмжээ: хай асуудал заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэбэ. Арадаг ажахын бүхы комплексын хүдэлмэриие хангаха хэмжээнэ: шулуу нүүрhэ нефтепродукнуудые ба гол олзоборин хын тула хэрэгтэй хэмжээнүдые хараалхадаа, заседани хабаадагшад нэн түрүүн ажаша коллективүүдэй худэлмриие экономикын талаар урм шуулха хэрэгтэй гээд тэмдэлэhэн байна. Тиигээл hаа, hабариин худэлмэриие тогтожонги hайнаар хүтэлбэри аргатай болохобди.

Финансова ба мүнгэнэй эесые hайжаруулха хэмжээнүүд заседани дээрэ зүбшэн хэсэгдээ. Экономикые дэлгэрэй гуримда оруулха үедэ циальна программа ба социальна талаар лаб хангалга ажабайдалда нэбтэрүүлхэрэгтэ онсо анхарал хандуулдаба.

ТАСС-ай шэнжэлэгш:

ГУРБА ДАХИН ҮЛҮҮЛЭЭ

...эхэр бороо хура орожо, хүнэй сэдьхэл hанаае ...бобошье, hаяын үдэрнүүдтэ сэлмэг байжа, ма... ...бэлэдхэлгын хүдэлмэри ехэ амжалтатай ябана. ...н табанай мэдээгээр тобшолходо, Мухар-Шэбэрэй ...761 центнер үбhэ абажа амжанхай. Үнгэрөөшэ жэ... ...үеынхитэй сасуулхада, мүнөө жэлдэ гурба дахин ...абтаhан байна.

...жалтада эгээл ехэ хубитаяа оруулhан Ленинэй нэ... ...колхоз 9890 центнер, «Знамя Ленина» колхоз 9210 ...бhэ хуряажа абанхай.

В. ДАБАЕВ.

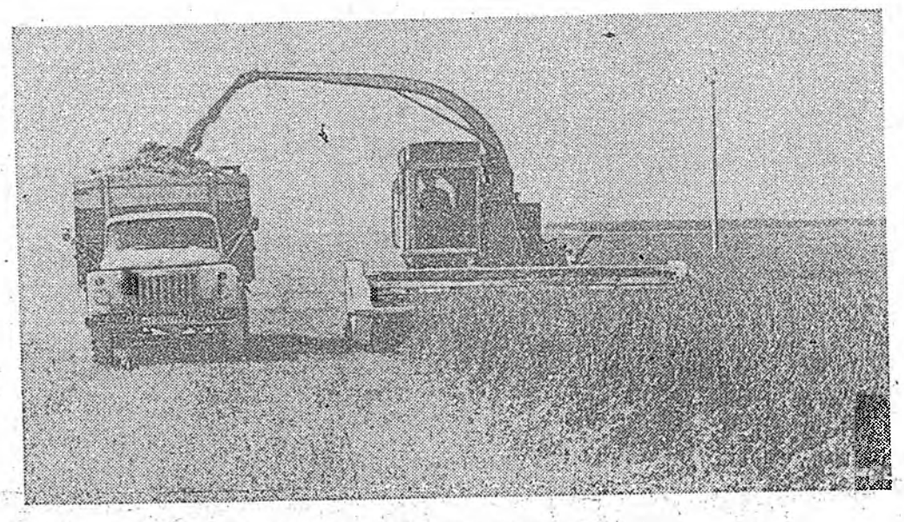

...УСЫН НОГООНОЙ ...ШЭМЭТЭЙДЭ...

...ларилай эгээл тогтуень мүнөө хүрэжэ ...Жэл бүхэндэ байгаа... ...охэшээлhээ хохидолдо ...эндэхи үбhэшэд тэ... ...лэдхэхэ хүдэлмэрээ ...аа эртүүр эхилээ юм. ...хадаа хура бороо... ...ай үерhөө үрдихые ...бэшэ, харин хабар... ...шинг нойтоной та... ...эмаггүй байжа, илан... ...бшалонгай ногоон хэ... ...энэйхиhээ hайнаар га... ...Тиимэhээ үбhэ хуэрэмаггүй байжа, ...абшажа hүрилхэ но... ...бэг байба.

...сад тарималь ургамагүйшье hаань, ногоон ...гараа. Сабшалаhаа ...элшээридэшье гар ха... ...түүбэрилэн ухашалжа ...ногоон захаhаа бии. ...й, ургаhыень сүм соб... ...бөө hаа, яhала ехэ үб... ...лхөөр,— гээд, луговод ...Бальжиевич Батуев ...эн.

...нүхэрнай Партаанай ...59 гектар сабшалан ...абанхай харуулhалдаг, ...юм. Нёдондо эндэhээ ...дунда зэргээр 27 ...үбhэн абтаhан байна. ...байгша ондо гектарай ...35—38 центнер үбhэ ...ор хараална.

...раа Василий Батуев ...даhан сабшалан дээрээ ...шулуунь, сэбэрлээд, ...залуурнуудыень зана... ...аад. газараа гурба дахин ...бэлэй. Тиихэдэ наг ...гаргажа тарагаад, хуры... ...нь нидхэрhэн, минераль... ...эжүүлгэ оруулhан бай...

...Мүнөө наг шэбхэ тусгаар ...ухха талмай бэлдэжэ за... ...бди. Иимэ талмайгүйhөө ...жо, поли, сабшалан мо... ...шулуугаар, түмэр тудэ... ...бузарлагдана. Хабартаа ...й үбэлжөөнэй дэргэдэхи ...шбхэ бүхыдэнь суглуулжа ...олходо, түмэр тудэгэ, мо... ...шулуун худхаралдаад лэ ...лог. Үрид хаража сэбэр... ...үйдэ поли, сабшалан дээ... ...гаргадажа бузарлана ха ...— гэжэ дүршэлтэй луговод ...алан хэлээ hэн.

...асилий Бальжиевичай хүтэл... ...илдэг звеногой гэшүүд му... ...хэдэн hүритэй болонхой. ...hаар эдэнэр үнанда абта... ...намаг газарайнгаа сабша... ...гай ногоо хуряажа абаа ...Үнинэй луговодой мэдүүл... ...эй ёhоор, наратай сэлмэг ...нүүдэй тогтоо hаа, эндэхи ...шалангай ургасые эгсэ хо... ...н удэрэй туршада сум ху... ...жа абахаар аргатай байгаа.

— Нёдондо абаhаар яhала ...агшатай ябаhан аад, хура ...роогой hуужа ороходо, зу... ...рэн алдаа hэмди. Ногоо... ...ойнгоо hаял хатаад байха-

дань, тармажа, бухал табяад, hүри сомохоор бэлдэхэ үедэмнай заал hаа аадарлаад, бүхы ажалыемнай хойшолуулагшэ hэн. Эндэ сагшье гамтай бэшэ бэлэй. Сабшаhан ногоомнай хэдэн удаа бороогой үнанда угаагдажа, шэмэ шанараа ехэтэ доошолуулдаг байгаа. Муу шанартай, муухай болошоhон үбhэ hурилжэ бэлэдхэхэдээ, hүрхэй ехэ түлбэридэшье хүртэхэгүй ха юмши. Мүнөө жэлдэ барат ябажа байнабди. Илангаяа hаянай ажалнай бүтэсэтэй. Абаhаар хэдэн үдэртэ, хура бороогой ороходо, мэгдээд абаабди. Мүнөө ногоон хүсэд эдэшээ. Сабшаhгнаа үни байлгангүй тармажа суглуулхада хамаагүй,— гээд, луговод Василий Батуев хоорэнэ.

Үбhэшэдэй энэ звенодо машина, техникэ элбэг бэшэ. Мүнөө хоёр трактортай. Нэгэниинь хэрэглэмжэhээ гаргагдаhан байгаа юм. Хабартаа заhабарилаад бэлэн болгоhониинь яhала түhатай, hаадгүй хүдэлгэдэнэ. Үбhэшэдтэ нэгэ косилка бии. Мүн ГВК-6 түхэлэй нэгэ тармууртай байна.

Тельмэнэй нэрэмжэтэ совхоздо үбhэ хуряалгын машина, техникэ заhабарилхадань запас частьнууд дуталдажа, горитой hаад ушаруулаа. Мүнөөшье звеное хүтэлбэрилэгшэ В. Б. Батуев совхозой машинно-тракторна мастерской гү, али полевой стан ошожо, ухухарhан, элдэб гантаhан детальнуудаа гагнуулна.

— Даб дээрэ сабшагдаhан нюгоон хатаагдаhан саоуугаа тармагдажа суглуулагдана. Бороогой үнанда норожо муу шанартай болоhон үбhэн бага. Звенодомнай үсөөн хүн ажалладаг. Бүтадаа hайн шанартайгаар, үбhэ ехээр бэлэдхэхын түлөө оролдонобди. Хэрбээ шэмэтэйгээр, шанартайгаар үбhэ бэлэдхэжэ абаа hаа, гансашье ажахынгаа hүрэг малые тэжээлээр хүсэд хангаха бэшэ, мүн хубиингаа алагша үнеэндэшье үгэхэ үбhэн нөөсэлэгдэхэ аргатай байна бшуу. Тиимэhээ мүнөө хүн бүхэн эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажалланa,— гэжэ үнинэй механизатор, звеногой урдаа хараха тракторыень жолоодогшо Б. Дымбрылов хэлээ hэн.

Нёдондо Жаргалантын тэжээл бэлэдхэгшэдэй нюитынгээ адууhа малда үбhэ тэжээл ехээр бэлдэhэниинь үнгэрhэн үбэлжэлтын үедэ дутамаггүй хүрөө hэн. Харин мүнөө дурсагдагша ажахын үбhэшэд, нёдондонойхиhоо дутуугүй ехээр үбhэ hурилхэhөө гадна ногооной шэмэтэй, шанартай байhанда үрдихэ гэжэ бүтадаа оролдоно.

Вл. ЖИГЖИТОВ.

Сэлэнгын аймаг.

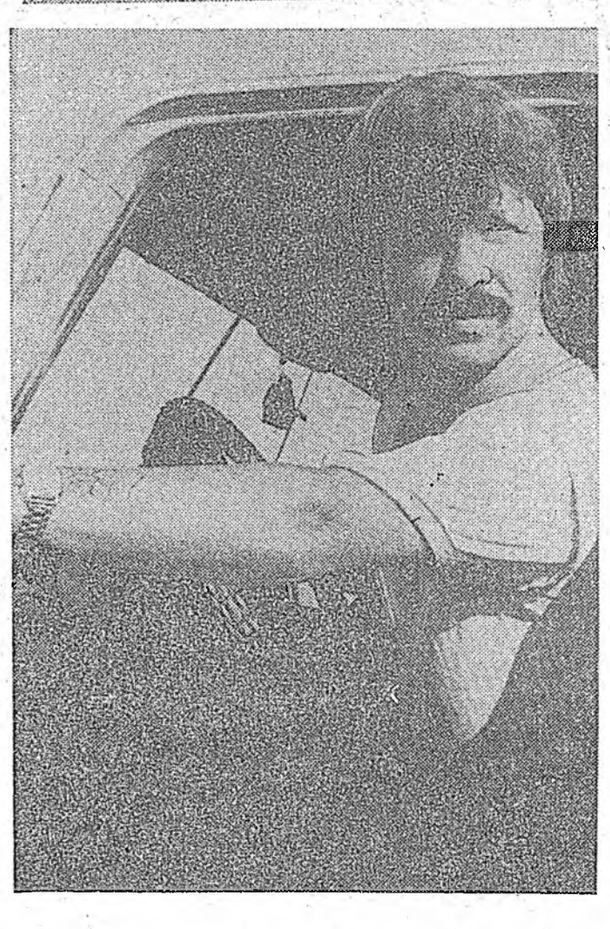

Кабанскын районой «Большереченский» совхозой тэжээл бэлэдхэгшэд июлийн 20-hоо силос даража эхилээ hэн. Исток hуурында дүтэлжэ ерэхэдэмнай, харгын хажууда «С-130» түхэлэй мантан томо хоёр трактораар ногоо набша нүхэндэ даража, туха сүлөөгүй байба. Эндэ ажалай ветераннууд — механизаторнууд Анатолий Суранов, Виктор Брергин тэгшэд хоёр халаанда хүдэлнэ. Тэдэнэр хоюулан нэгэдэхи классай мэргэжэлтэд, урагшаа hанаатай хүнүүд юм.

Шэмэтэ тэжээл бэлэдхэлгын шухала хэрэгтэ эгээл харюусалгатай хүдэлмэришэд табигданхай. Жэшээлбэл, жолоошод Андрей Помазкин, Александр Кирьянов, Александр Суранов, Дмитрий Лагеров, Сергей Портнягин, Юрий Ильков гэгшэд түрүүшын үдэрhөө ажалайнгаа бүтэсэ түргэдхэхын тула яаран хүдэлдэг заншалтай.

— Сабшалангаймнай ургаса нёдондонойхиhоо hурагүй дээшээ. Эгээл hайн ургаатай газартаа үшөө ороодуйби. Даб дээрэ гектар бурихөө дунда зэргээр хори гаран центнер үбhэн гарана. Истогой отделенидэ силосэй гурбадахи нүхэн даргадажа дүүрэхэнь. Удэр бүри нүхэндэ 500—600 тонно силос дарагдана. Манай ажахыда hүүлэй дүнгөөр 3000 тонно силос дарагданхай. Мүнөө эндэ 10 самосвал силос зөөнэ,—гээд, силос дарадаг нүхэнэй үнинэй шэгнүүршэн Владимир Иннокентьевич Федоров хэлөө бэлэй.

Силос зөөдэг жолоошод булта эбтэй эотэй, хэниинь хэн гэшэгүй эртэ үглөөнhөө үдэшэ орой болотор хүдэлхэдөө, халаанайнгаа даабари холо үлүүлэн дүүргэдэг. «ГАЗ-53» түхэлэй автомашинын дүй дүршэлтэй жолоошон Андрей Николаевич Помазкин нүхэдэйнгөө дундаhаа онсо шалгарна.

С. БАЛДУЕВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Силосэй ногоон сабшагдана; Нэгэдэхи классай жолоошон А. Н. Помазкин; Силосэй нүхэндэ ногооной холисо дарагдана.

Авторай фото.

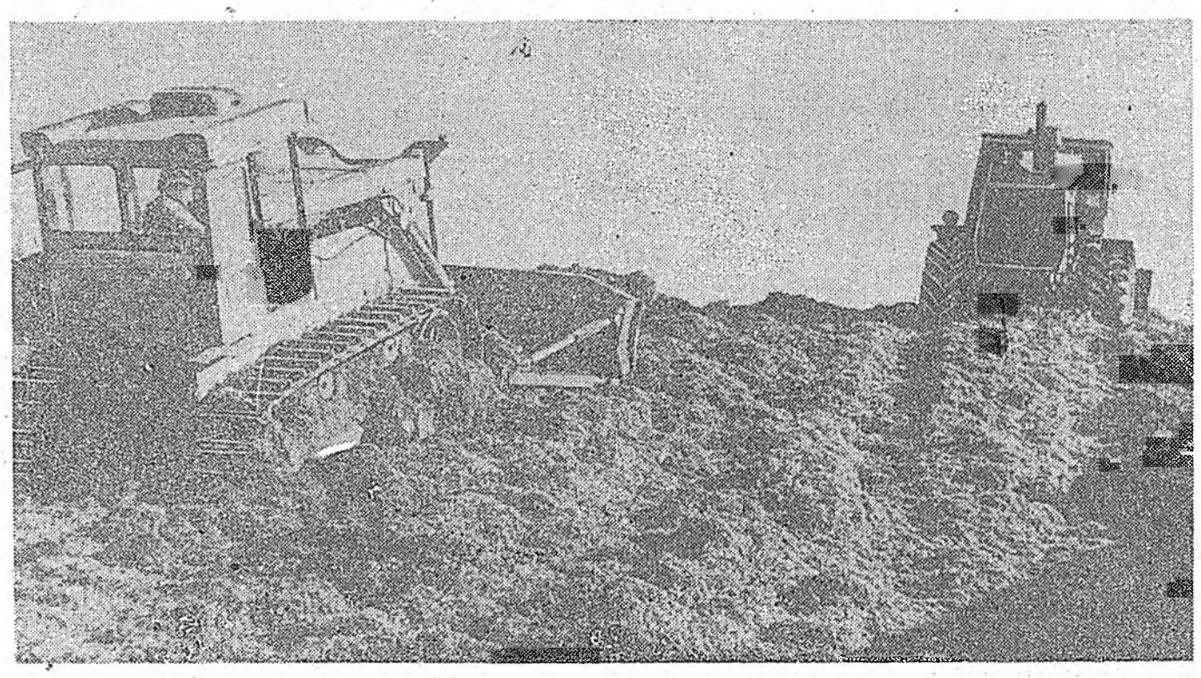

Исай Калашниковай музей-бууса

Мэдээжэ совет уран зохёолшо Исай Калистратович Калашников «Буряадай залуушуул» газетэдэ, «Байгал» журналда ажаллажа ябахадаа, зохёохы замаа эхилhэн юм. Олониитэ уншагшадта мэдээжэ болоhон «hүүлшын сухарилта», «Шэнэ сагай шэнжэ», «Шуhата эзбүүн саг» болон бусад томо захата бүтээлнүүдые бэшэжэ, бэлиг шадабариингаа түлэг соо И. К. Калашников 49-тэйдөө наhа бараhан юм. Бэлигтэ уран зохёолшын 60 наhанай ой эдэ үдэрнүүдтэ тэрэнэй түрэhэн Мухар-Шэбэрэй аймагай Шаралдай нютагта үргэнөөр тэмдэглэгдэбэ. Түрэhэн тосхондонь уран зохёолшын түрэлхидэй гэр урилгадажа, музейн байшан болгодоо. Тэрэниие нээлгын ёhолол дээрэ шаралдайнхид, мүн хуршэ нютагуудhаа, аймагуудhаа айлшад олоороо сугларба.

Уран зохёолшын музей-буусые нээлгэ дээрэ ойн ёhололой эмхидхэлэй комиссин түрүүлэгшэ — райсоведэй түрүүлэгшэ Буряадай ССР-эй ардай депутат Л. Д. Түрбянов оролто үгэ хэлээ. Удаань республикын Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ В. Б. Саганов, «Байгал» журналай ахамад редактор, РСФСР-эй Уран зохёолшодой холбооной правленийн секретарь С. С. Цырендоржиев, Россин Компартийн Бэшүүрэй райкомой секретарь Б. Н. Дамбаева, Буряадай ардай поэт Д. З. Жалсараев, уран зохёолшын хани нүхэр Е. Е. Калашникова болон бусад үгэ хэлэбэ.

И. К. Калашниковай музей-буусые нээлгын баяр ёhололдо хабаадагшадта зорюулжа, нютагай болон аймагай уран hайханай бүлгэмүүд ехэ концерт табяа, мүн уран зохёолшын «Мүрдэлгэ» гэжэ туужын ухаар табигдаhан уран hайханай фильм харуулагдаа.

Б. НАМДАКОВ.

НЁДОНДОНОЙХИhОО hУРАГГҮЙ ДЭЭШЭЭ

СОВЕТ—УРДА КОРЕЙН СИМПОЗИУМ

Буряад орондо анха түрүүшынхиеэ Урда Корейн хэ... эрхилэгшэдэй ба эрдэмтэдэй делегаци ерэбэ. Тэдэнэр Ула... Үдэ хотодо үнгэргэдэжэ байhан совет-урда корейн сим... зиумдо хабаадалсана. Энэ үйлэ хэрэг хадаа Урда Кор... Хүгжэлтын эрдэмэй түбэй урилгаар республикын Верхо... Советэй Түрүүлэгшэ С. Н. Булдаевай тикшэ ошожо, тэнд... хэрэг эрхилэгшэдэй хэhэн уулзалгануудай үргэлжэлэл... лоно.

Солонгос ороhоо ерэhэн айлшадтай республикын В... ховно Советдэ уулзалга үнгэргэгдэhэн байна. Тэдэниие... ряадай парламентые толгойлогшо амаршалхадаа, бидэ... иимэ харилсаанууд улам бүри хүгжэжэ, саашадаа үйл... бэриин талаар харилсаа холбоон тогтоогдохо зэргэтэй г... тэмдэглэhэн байна. Урда Корейн Хүгжэлтын эрдэмэй т... түрүүлэгшэ Ан Моо Хьюк харюугай үгэ хэлэхэдээ, и... найдалай түлөө ехэ баяр баясхалан хүргөө.

Симпозиум дээрэ Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Са... дэй Түрүүлэгшэ В. Б. Саганов hэhэн «Буряадай инвести... онно ажал ябуулгын арга боломжонууд» тухай элидхэл... ной hонирхол татаа. Сеулай университедэй профессор Н... Соо Ил, СССР-эй Науканнуудай академийн Экономикын ... ститудай таhагые даагша С. Д. Валентей гэгшэд у... элидхэлнүүдые нэмэжэ хэлээ.

Үсэгэлдэр симпозиум хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлhэн б...

С. СЕЛИВ...

ДАРХАН ХОТО ЗОРИБО...

Республикымнай ниислэл Улаан-Удэ Монголой Д... хоёр анда хотонууд юм. Эдэнэй нягта хани харилсаата... лhоор 26 жэл гүйсэбэ. Энэ хугасаа соо бата холбоо... саатай байжа, тон дүтэ болонхой. Хоёр хотын экономик... ёл гэгээрэл, социальна байдал хараатай урган хүгжөө...

Дархан хотын соёлой үдэрнүүд энэ оной август 26—28-да Улаан-Удэдэ үнгэргэгдэхэ юм. Харюусалга ехэ... хүдэлмэриие үндэр дээдэ хэмжээндэ үнгэргэхэ талаар... хан хотын арадай хуралай гүйсэдхэхэ захиргаанай с... таhагые даагша Д. Чулуун эдэ үдэрнүүдтэ Улаан-Удэдэ... жэ, бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулаа.

Энээнтэй дашарамдуулан, манай республикын газе... дэй, телевидени болон радиогой корреспондентнүүд Д... хото ошожо, социальна ургалтые, хүн зонойнь ажаhуу... ажал хэрэгүүдые үргэнөөр харуулха зорилготой. Т... корреспондентнүүд Л. Лабарова, Ц-Д. Хомаев, Г. Цыд... Ц. Цыренжапов гэгшэд Дархан хото ошохоёо зорибо...

Ц. ДОНДО...

ШАГНАЛ

Авиационно промышленностийн хүгжөөхэ талаар габьяатай байhанайнь түлөө Улаан-Удын прибор бүтээлгын үйлэдбэриин нэгэдэлэй хүдэлмэрилэгшэдтэ Буряадай ССР-эй Верховно Советэй Президиумэй 1991 оной августын 5-най Указаар хүндэтэ нэрэ зэргэнүүд олгогдобо гэбэл:

«Буряадай ССР-э... габьяата инжене...

Инкин Виталий Ми... та—нэгэдэлэй ахама... тик.

«Залуушуулые h... хүмүүжүүлхэ та...

Буряадай ССР-эй ... хүдэлмэрилэгш...

Еременко Николай ... вичто—цехэй началь...

Унагаева Людмила ... нада—үйлэдбэриийн ... мастер.

Советүүд ба ажабайдал

АҺАН ШАДАЛААРАА ОРОЛДОЖО БАЙХАДАМНАЙ...

Манай үнэгшэнэй сомоной Советдэй дэбисхэр дээрэ байдаг Харацайн совхоздо хэдэн мянган толгой үхэр, хони, адуунайнгаа тэжээл бэлэдхэхын тула хээрын болон тарималь ногооной 1920 га сабшалан дээрэһээ ургаса хуряажа абадаг юм. Һүүлэй жэлнүүдтэ сабшалангай ургаса һайжаруулха талаар совхоздо ехэхэн ажал хэгдэж. Хэдэн зуун гектарай бута болдогууд тэгшэлэгдэбэ, шулуу шохой түүгдэбэ. Хүбхэнэй ургаһан газарта борнойлго хэгдэһэн, тарималь ногооной талмай горитойгоор үргэдхэгдэнэн байна. Үлэнтэ, Мойдогор болон ондоошье газарнуудта олон жэлэй ногооной элбэг ургаса хуряагдадаг болоо. Тиимэнээ малай үбэлжэлгын хаһые бүдүүн болон шэмэтэ тэжээлээр һала дутамаггүйгөөр үнгэргэдэг болонхойбди.

Байгша ондо совхозой пуговодуудай оролдолгоор, мүн энгэриин үршөөлөөр сомоной Советдэй дэбисхэр дээрэ ногоон һайнаар ургажа зониемнай урмашуулна. Илангаяа Баруун-Гол, Зүүн-Гол, Харацай гэжэ газарнуудта тунга ногоон үндэрөөр ургаа. Хада гулын боорн, үбэрнүүдээршье малай эдихэ ургаса биил даа. Ногооной ургажа хүсэхэ үдэ-е манай нютагаархин авгын 3 гэжэ тоолодог. Тэрэ удаараа болохын урда тээ хэдэн үдэр наран һайса шаража, газарай ургамал һайжарһан байна.

Иигээд тэжээл бэлэдхэлгын халуун-хаһа түлэг дундаа оробо. Үлэгшэн, Харацай тосхонуудай үйлсэнүүдээр сүлөөтэй хүнүүд харагдахаяа болинхой. Совхоздо үбһэшэдэй 38 звено бии. Тэрэнэй 5-ниинь хүсэд, 13-ниинь хүсэд бэшэ онльһожоруулагдаһан, 20-ниинь гараар болон морин косилкаар сабшаха юм. Тэдэнэр хоорондоо мурысэн худэлнэ. Дуршэл ехэтэй механизаторнуудай Н. М. Дамбаевай, Н. В. Гуржаповай, Б. Б. Тубшиновай, В. Д. Дамдиновай звенонууд һайн бэлэдхэлтэйгээр, эмхитэйгээр даалгагдаһан участогуудтаа түрүүлэн гараад, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлжэ захалаа һэн. Мүнөө тэдэнэр 5—6 томо һүриннүүдые эрхим шанартай үбһөөр сомонхой.

Манай сомоной Советтэ 443 гэр бүлэ ажаһуудаг юм. Сагай ошохо бүри шэнэ айлнууд олошоржол байһаар. Урдандаа олохон айлнуудай һуужа байһан аад, харин удаань сэгээн тала болошоһон Арьбажал, Хутор гэжэ газарнуудта мүнөө жэлдэ 30 гараан гэрэй торхо бодхоогдонхой. Тэдэ удангүй толлогдохоёо байна. Гадна мал баридаггүй 66 үрхэтэ айл бии. Шэнээр һуурижаһан малгүй айлнуудые бултыень малтай болгохын тула хэмжээ абанабди. Совхоз тэдэндээ тугал, хурьга, зариманд тугаллаха гунжадыешье хүнгэлэлтэтэйгээр худалдадаг. Тиихэлээрээ үмсэдөө малтайшуул совхозойнгоо тэжээл бэлэдхэлгэдэ туһалжа хубита процент үбһэеэ абаха, шугы бургааһан соогуур, хада майлын боринуудаар, таряалангай захаар түүбэри үбһэ сабшаха ушартай болоно. Үмсэдөө бэлэдһэн үбһэеэ, зеленкоёо зөөхэдэнь, совхозой дирекци түлөөһэтэй машина, трактораар туһалдаг юм. Энэ болон бусад туһаламжа совхозһоо абажа байхын тула тэжээл бэлэдхэлгын халуун хаһада гарта, хүлтөөрөө булта хабаадаха ёһотойбди. Сомоной Советдэй мэдэлдэ байдаг һургуулинуудай, эмхи-зургаануудай коллективүүд үбһэ бэлэдхэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадаха зэргэтэй. Советдэй гүйсэдкомдо хүдэлэгшэд бусад алба хаагшадтаяа хамта 300 центнер үбһэ һайн шанартайгаар бэлдэжэ, совхоздо тушааха ёһотой. Гадна Советдэй бүхы 20 депутат тэжээл бэлэдхэлгэдэ хабаадахабди гэжэ мэдүүлэнхэй. Жэшээлхэдэ, депутадуд адуушан Цыбенжап Сономович Цыремпилов, һүһаалиин Түбэй фермые даагша Светлана Сономовна Цыремпилова, хүдэлмэришэн Жундуй Цыренович Ринчинов өөнэдөө звенонуудые бүридхөөд, тусхай участогуудта гаранхай. Советдэй эмхи зургаануудһаа 20 гаран хүн үбһэ хуряалгада худэлнэ. Жэшээлхэдэ, Үлэгшэнэй һургуулиин багшанар Шагдар Александрович Хазагаев, Пама Тундупович Очиров, Базар Цыдыпович Дамдинов гэгшэд жэл бүри тусхай звено эмхидхээд үбһэндэ гарадаг юм. Мүнөө эдэ багшанар хүбүүдтээ хамта Мойдогор гэжэ газарта 54 га сабшалангай нөгоо хоёрдохи жэлээ хуряажа байна. Га бүхэнһөө 16 центнер гэхэ гү, али бүхы дээрэнь 864 центкерһээ бага бэшэ үбһэ эрхим шанартайгаар хуряажа, совхоздо тушааха уялгатай юм.

Үлэгшэн нютагай алба хаагшад, пенсионернүүд, совхозой мэргэжэлтэд долоон хоног бүхэндэ 1—2 дахин воскреснигүүдтэ ябелсажа, үсөөн гэшүүдтэй звенонуудта ошожо, гараар сабшахадань туһалдаг юм. Түрүүшын воскреснигүүд Сахии, Горхон гэжэ газарнуудта үнгэргэгдэжэ, арба гаран гектарай тунга ногоон гараар сабшагдаа һэн.

Ургаһан ногоогоо саг болзортонь, шэмэтэйгээр хуряажа абахын тула тосхонойхидой туха сүлөөгүйгөөр хүдэлжэ байхадань, ойн жэмэс, зэдэгэнэ, улаагана, үхэр нюдэ, нэрһэ болон һархяаг, мойһо түүхэеэ Закаменск хотоһоо хүнүүдэй автомашинануудаараа, мотоциклнуудаараа олоороо ерэжэ, сабшалан, таряалан хайрагүйгөөр гэшхүүлжэ абахадань ехэл голхоролтой, гайхалтай байгдана. Дура зоргоороо боложо байһан хотынхидто районой засагай зүгһөө ямаршье хэмжээн абтанагүй, харин байгаалиие бузарлагшадые, соахозуудай сабшалан, таряалан гэшхэгшэдые үмөөрэхэ, дураараа ябалгыень дэмжэхэ талаар хэмжээн абтана. Манай сомоной Советдэй гүйсэдком жэмэс мойһо, һамар түүгшэдэй ябалгые хорилгоо шиидхэбэри тээмэндэ абажа, районой «Знамя труда» газетэдэ толилуулһан байгаа. Харин тэрэ шиидхэбэримнай һоргөө эрьежэ, өөнэдымнай толгой тоншобо. Һаяхан райсоведэй гүйсэдком районой прокуратурын дурадхалаар тэрэ шиидхэбэриимнай хүсэнһөөнь болюулжа, бидэндэ ехэ хорилто хэбэ. Нютагайнгаа байгаалиие зоргоороо бузарлагшадые, браконьернүүдые дурандань орхихо баатай болонобди. Энээн тухай республикын Верховно Советэ, прокуратурада мэдээсэхыень «Буряад үнэн» газетынгээ редакциие гуйха байнаб.

Б. НАМСАРАЕВ,
Захааминай районой Үлэгшэнэй сомоной Советдэй түрүүлэгшэ.

РСФСР-эй Президентын Указ

ТЕРРИТОРИАЛЬНА ЭМХИ БИИ БОЛГОГД

Үдэшын 6 саг. Улаан-Үдэ. Партиин Советскэ райкомой зал соо хүнүүд олоороо суулларба.

Би журналистын ажалаар энээнһээ урда тээ дээдын зургаануудай алил олон зүблөөнүүдтэ, суглааануудта хабаадаһан байнаб. Тэдэ ходол хүдэлмэриин сагай үедэ болодог һэн. Харин мүнөөдэрэй партийна суглаан ажалай һүүлээр зарлагдаһан байба.

Энэ удаа республикын Министрнүүдэй Советэй аппарадай, Транспортын, Худалдаа наймаанай ба нөөсэлэлгын, Геологиин ба энергетикын, Капитальна барилгын, мүн Экономикын ба экономическа реформын талаар гүрэнэй комитедүүдэй 100 гаран коммунистнуудай олонхинь партийна суглаандаа ерэбэ.

Тэдэнэй дунда Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ В. Б. Саганов, тэрэнэй орлогшо М. И. Семенов болон бусад хүтэлбэрилэгшэд харагдана. Фойе соо хүнүүд үгээ андалдана, ехэчхидээ Президентын Указ тухай хөөрэлдэнэ янзатай.

Уданшьегүй суглаан нээгдэжэ, тэрэниие Министрнүүдэй Советэй аппарадай, партийна эмхиин секретарь Н. А. Калашников нээбэ. Эндэ зүбшэгдэхэ гол асуудал коммунистнуудай анхаралда дурадхагдаба. Тэрэнь дээрэ нэрлэгдэһэн органуудай партийна организациннуудай, РСФСР-эй Президентын Указтай дашарамдуулан абтаха гол зорилгонууд гэжэ нэрлэгдэн баталагдаба. Хоёрдохи зэргэдэ эмхидхэлэй асуудал табигдаа.

Түрүүшын асуудалаар Н. А. Калашников мэдээсэл хэбэ.

РСФСР-эй Президент Б. Н. Ельцинэй Указые уншажа бүгдөөрөө танилсаад байхадаа, хүн бүхэн партийна эмхиинтэй саашанхи байдал тухай бодомжолһон байха ёһотой гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Политическэ партинуудые, ниитын эмхинүүдые гүрэнэй органууднаа, предприятинуудһаа гаргаха гэһэн Президентын шиидхэбэриие бидэ коммунистнууд бэелүүлхэ ёһотой болонобди. Мүнөө сагай эрхэ байдалаар эндэ арсалдаан, шууяан гарабал, ехэ үрэ дүн үгэхэгүй ёһотой,— гэжэ пануулба.

Хэрбээ бултадаа бидэнэр адлирхуу һанамжатай байгаа һаа, бодото дээрэнь Указые бэелүүлхэ арга боломжотойбди. Тиихэдээ суглаан дээрээ мүнөө һайнаар зүбшэжэ, хэлсэхэ болонобди,— гэжэ нүхэр Калашников тодорхойлбо.

Тэрэ саашань элирхэйлбэ: дээрэ нэрлэгдэһэн гэхэ гү, али эндэ суглаһан гүрбэн партийна организаци хамтаржа, партиин райкомой дэргэдэ нэгэ территориальна эмхи бии болгобол, таарамжатай ха. Тиихэдээ цеховэ гурбан организацитай байха һэн. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр өөһэд өөһэдынгөө асуудал зүбшэн хэлсэхэ аргатай болоно. Мүн һара бүриин түлбэриешье суглуулхада, бэлэн байха ёһотой.

Удаань дайнай ба ажалай ветеран, үнинэй коммунист Д-Н. Т. Раднаев үгэ хэлэбэ:

— Бидэнэр партийна суглаан дээрээ Президентын Указда политическэ сэгнэлтэ үгэхэ эзргэтэйбди. Тиимэ сэгнэлтэ нүхэр Калашниковай мэдээсэл соо үгы байна.

Энэ Указда хашалгүй-хамаагүй, ямаршье анхаралгүй байхын аргагүй бэшэ гү?

Би өөрынхөөрээ бодоноб. Зүгөөр Указ тухай дуулахадаа, мэдээ алдажархёо үгыб, мүн һанаа амархан байха аргагүй. Нүхэр Ельцинэй хараа зорилгонь Коммунис партиие һалгааха п... Тиигэбэшье ... зые дүүргэ... гөөр өөрые... хэлэхэмни. ... харша, эсэ... тиин гаргаһ... нуудые ура... бутарсэ... ниие бутарсэ... зорилготой, ... ударидалгаа... нангүй дайн... һаараа ажал... нууд энэ Ук... 43—45-дахи... гүйбди.

Тиихэдэ м... ганизаци т... риториальна... гэшые зүб... доо, бидэ п... һэдынгөө... бэхижүүлхэ, н... тойбди. Тиим... дахуулха а... үнинэй комму... наеө хэлэ...

Удаань пар... Нихланов гу... партийна эмхи... заци бии бо... радхал дэмж... РСФСР-эй ... А. В. Руцкой п... рилһэн «Комм... кратиин түлөө... бии болгохые...

Харин тэр... асуудалда ор... рэһээ зүбшэгд...

Партийна с... абтажа, рес... стрнүүдэй. Со... гүрэнэй комс... тийна бүридэг... партиин Совет... дэргэдэ партий... на организаци... ба. Тэрэнэй се... Калашников. м... гэшүүдээ 7 т... Б. Цы...

СОШОХО ШАЛТАГ ҮГ

РСФСР-эй Компартиин Железнодорожно райкомдо эндэхи партийна организациннуудай секретарьнарай зүблөөн болобо. КПСС-эй ЦК-гай июлиин (1991 оон) Пленумэй дүнгүүд, Росиин Президентын мэдээжэ Указ тухай асуудалнууд тэндэ зүбшэн хэлсэгдээ.

Түрүүшын асуудалаар партиин райкомой нэгэдэхи секретарь А. Н. Колдунов мэдээсэл хэһэн байна.

Хоёрдохи асуудал сугларагшадай анхарал ехээр таба. Гүрэнэй предприятинуудта, эмхи зургаануудта политическэ партинуудай ажал ябуулгые болюулха тухай РСФСР-эй Президентын Указ хүсэндөө оробо. Энэ Указай хэрзүб байһан тухай СССР-эй Конституционно Хиналтын Комитедэй шиидхэбэри абахыень хүлеэнгүй, партийна организацинуудые предприятинуудһаа ба эмхи зургаануудһаа гаргажа, территориальна партийна организацинуудые бии болгохо гэжэ зүблөөн дээрэ тэмдэглэгдээ. Түс зүблөөнэй урда тээ авиазаводто. Улаан-Удэ станциин үзелда үнгэргэгдэһэн парткомуудай заседанинууд дээрэ мүн ижтиимэ шиидхэбэри абтаһан байна. Компартиин парткомуудпредприятинуудһаа ба эмхи зургаануудһаа холодоходоо, коммунистнуудтаяа холбоогоо алдахагүй арганууд зохёогдоо. Тиин тэдэнэй аргаар ажалша коллективтэ үзүүлдэг нүлөөгөө саашадаа мухардуулхагүй дурадхалнууд гэ саашанхи байдал тухай бодомжолһон байха ёһотой гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Политическэ партинуудые, ниитын эмхинүүдые гүрэнэй органууднаа, предприятинуудһаа гаргаха гэһэн Президентын шиидхэбэриие бидэ коммунистнууд бэелүүлхэ ёһотой болонобди. Мүнөө сагай эрхэ байдалаар эндэ арсалдаан, шууяан гарабал, ехэ үрэ дүн үгэхэгүй ёһотой,— гэжэ пануулба.

Хэрбээ бултадаа бидэнэр адлирхуу һанамжатай байгаа һаа, бодото дээрэнь Указые бэелүүлхэ арга боломжотойбди. Тиихэдээ суглаан дээрээ мүнөө һайнаар зүбшэжэ, хэлсэхэ болонобди,— гэжэ нүхэр Калашников тодорхойлбо.

Тэрэ саашань элирхэйлбэ: дээрэ нэрлэгдэһэн гэхэ гү, али эндэ суглаһан гүрбэн партийна организаци хамтаржа, партиин райкомой дэргэдэ нэгэ территориальна эмхи бии болгобол, таарамжатай ха. Тиихэдээ цеховэ гурбан организацитай байха һэн. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр өөһэд өөһэдынгөө асуудал зүбшэн хэлсэхэ аргатай болоно. Мүн һара бүриин түлбэриешье суглуулхада, бэлэн байха ёһотой.

Удаань дайнай ба ажалай ветеран, үнинэй коммунист Д-Н. Т. Раднаев үгэ хэлэбэ:

— Бидэнэр партийна суглаан дээрээ Президентын Указда политическэ сэгнэлтэ үгэхэ эзргэтэйбди. Тиимэ сэгнэлтэ нүхэр Калашниковай мэдээсэл соо үгы байна.

Энэ Указда хашалгүй-хамаагүй, ямаршье анхаралгүй байхын аргагүй бэшэ гү?

Би өөрынхөөрээ бодоноб. Зүгөөр Указ тухай дуулахадаа, мэдээ алдажархёо үгыб, мүн һанаа амархан байха аргагүй. Нүхэр Ельцинэй хараа зорилгонь Коммунис партиие зорилгоо. Тобшоло... партийна органи... дэлые ехэ... Галдан Ле... хэбээрнь улөө... өөндэ хабаада... Мүнөө дээрэ... сёлгото, Улаан... узелда территор... нүүд бии боло... дэ, станциин... локомотивна б... понуудай, станц... стнууд ороо... ажаһуудаг газ... дэһэн парторг... ходошье болоо...

Зүблөөндэ... РСФСР-эй През... зые томоотой, ... хэлсэжэ, бусадт... дые хараалаа.

Б. ДАМБ...

ҺАЙН ТУШААЛТАЙ БОЛОХОЁО БЭШЭ...

Партиин Октябрьска райкомой бюрогой заседаниин һаяһан болоходо, «Продтовары-3» РТО-гой барилгын участогай мастер Наталья Анатольевна Протопопова КПСС-эй гэшүүнээр абтаһан байна. Урда тээнь нарин сэмбын комбинадай худэлмэришэн А. Г. Анищенко, 10-дахи дунда һургуулиин багша А. В. Михайлова, «Забайкаллес» нэгэдэлэй проектно-конструкторска бюрогой инженер Г. Е. Мельников болон бусадта партиин гэшүүнэй биледүүд барюулагдаа һэн.

— Энэ жэлэй эхинһээ хойшо манай райондо 47 хүн партиин гэшүүнээр абтаа,— гэжэ РСФСР-эй Компартиин Октябрьска райкомой партийна бүридхэлэй секторые даагша С. Лахарева хэлэнэ.— Мүнөөнэй сагта, элдэб шэглэлтэй партинуудай олошоржо байһан үедэ, Коммунис партида гэшэжэ, гэшүүн болохо гэһэн хүсэл эрмэлзэлынь дэмжээдэ. Илангаяа Коммунис партиие нюдэ нюургүй мушалжа, адэб муухайгаар хараажа, партитаяа олон хүнүүдэй хахажа байһан сагта зүрхэтэй шиидхэбэри абаһаарнь амаршалбди.

КПСС-эй гэшүүнээр абтаһан эдэ нүхэд коммунистын нэрэ зэргэ эүүжэ, ажал дээрэ хүнгэлэлтэ абаха, һайн тушаалтай болохо гэжэ эрмэлзэнэгүй. Харин «хубилган» шэнэдхэлые 5 мүрөөрнь бэелүүлхэ хэрэгтэ өөрынгөө хубита оруулха кэ хүсэнэб» гээд партиин гэшүүн болохо мэдүүлгэ соогоо адэглэһэн байна.

Х. СОКТОЕВ.

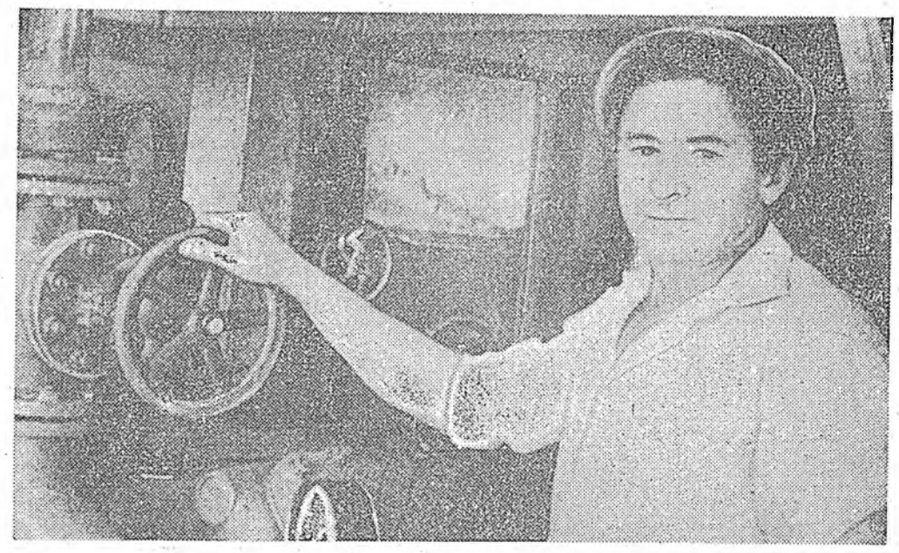

ЗӨӨХЭЙ, ЭЭЗГЭЙ, СҮСЭГЫ

Хабанск һууринһаа баруун-ойшоо ошоходоо, тоһоной заводто заабол хүрэхэт. Һүүлэй жэлнүүдтэ эндэ сагаан эдеэнэй элдэб янзын продукци гаргадаг болонхой. Һү, тоһо, зоохэй, ээзгэй, сүсэгы, сыр үйлэдбэрилэгдэжэ, худалдаа наймаанда үдэр бүри эльгээгдэдэг байна.

Сүүдхын туршада 39 тонно һү районой долоон ажахы тоһоной заводто тушаана. Колхоз, совхозуудай тушааһан һү буйлуулжа, кварталай туршада 24 тонно тоһо, 66 тонно бутербродно тоһо, 144 тонно зоохэй, 14 тонно сыр, 1020 тонно ээзгэй эндэ үйлэдбэрилэгдэнэ.

Түс предприятида тоһоной, ээзгэйн, котельнэ, аппаратна, туһаламжын цехүүд бии. Хамта далаад хүн эндэ хүдэлдэг. Дурсагдагша табан цехэй худэлмэришэд шадабаритай бэрхээр худэлжэ, түсэбтэ даабаринуудаа амжалтатай дүүргэжэ байдаг.

— Долоон хоногто нэгэ дахин июнь һара соо 100 тонно, июль соо 150 тонно һү Улаан-Удэ хото абаашажа тушаагаабди. Заводоймнай хажууда арбаад байратай гэр баригдаа. Гадна һүнэй шэнэ цех баригдажа байна. Һүүлэй хоёр жэлдэ һүн манай заводто багаар тушаагдана гэжэ хэлэлтэй. Юундэб гэхэдэ, ганса Кабанскын шубуунай фабрикада 100 гаран һаалишад гурбан мянгатанай нэрэдэ хуртэнхэй. Мүнөө тэды шэнээн һү һааха хүнүүд үсөөн болоо,— гэжэ заводой директорэй орлогшо Юрий Иванович Поздняков хоороо һэн.

Тоһоной цехтэ ажалай ветерануд олон. Жэшээлхэдэ, сагаан эдеэнэй шадабаритад Тамара Николаевна Застрогина, Прасковья Анисимовна Конева, ахалагша мастер Ахметханова залуушуулда үльгэр жэшээ харуулан худэлдэг. Холодильнигай машинист Пазел Алексеевич Малыгин 33 жэл соо худэлжэ ябана. Эдэ болон бусад зоной ашаар эрхим һайн сагаан эдеэн үйлэдбэрилэгдэжэ, наймаанай газарнуудта эльгээгдэнэ.

С. БАЛДУЕВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: холодильнигай машинист И. А. Малыгин; аппаратчица В. В. Кузнецова; тоһоной цехэй худэлмэришэд Т. Н. Застрогина, П. А. Конева.

Авторай фото.

Тэжээл бэлэдхэлгэ—91

РЕНДАТОРНУУД ҺЭРЭДЭЭ ХҮРЭХЭ

...э жэлдэ XX партсъездын ...жэтэ колхозой Доодо-...тэйн отделениин үнинэй ...ператор Батожап Цырен-...зич Цыбенов нүхэдөөрөө ...хуряалга дээрэ арендынэ ...эмхидхээд худэлжэ тур-...гэжэ шиидээ юм.

...һожоруулагдамал энэ ... (9 хүнһөө бүридэһэн) ...ектар сабшалан даажа ... Бүхы трактор, косилка, ...гур гэхэ мэтэ техникзээ ...өө заһабарилаад, хамаг ...ээ жэншэдгүй бэлдээд ...дөө гараа һэн.

...Арендынэ гуримда ороод ...даа нэн түрүүн ажахы-...хэлсээ батажа, бүхы га-...эрэһээ 3900 центнерһээ ...бэшэ һайн шанартай үб-...лэдхэхэбди гэжэ хэлсээн ...э бэшээбди. Нүгөө тала-...олхоз бэлэдхэһэн үбһэ-...ай центнер бүхэнэй түү-...анарайнь эзргээр хэды ...г мүнгэ түлэхэ, даабари-...дуур абаһан үбһэнэй түү-...ды шэнээн нэмэлтэ түл-...үгэхэб гэжэ баһал бэшэн-...

...э гуримаар худэлдэг ...орнай ямар тиимэ он-...эумэн бии болооб гэжэ ...ээрэ хэлэхын аргагүй. ...е тикгэгты, иигэгты гэ-...рэнээ ходо заажа, зон-... байха хүн үгы болоо. ...ажалаа өөһэдөө мэдэжэ ...абди, эмхидхэнэбди. Хү-...е урдынхиһаа харюу-...эхэт ...эр ажалдаа хан-... болоо гэжэ һананаб. ...гэдэ эсэстээ һайн ашаг ... байхал эзргэтэй,— гэ-...ное даагша Б. Ц. Цы-...хэлэнэ.

...ондо гол түлэб бэе бэеэ ...эдэхэ, үгэеэ ойлголсо-...агша һанаатай, ажалаа ...шанартайгаар хэхые ...дог хүбүүд сугларанхай ...хэлэхээр. Тусхайлбал, ...ист Геннадий Цыбиков ...элга дээрэ, звеное дааг-...ү хүбүүн Георгий Цы-банов — үбһэ сомолго дээрэ нүхэдтөө жэшээ харуулжа ябадаг. Тэрэшэлэн звеногой бусед гэшүүд Василий Балсанов, Чингис Цыдыпов, Бадмажап болон Олег Чагдуровууд, Эдуард Цыбиков гэгшэд ямаршье худэлмэри хэхэдээ тэрээндээ ханалгатай, харюусалгатайгаар хандадаг юм. Мүн һүргуулиин Толя Шагжитаровшье ехэшүүлһээ дутуу гэшэгүй худэлнэ.

Һүүлэй мэдээгээр энэ звено 1000 гаран центнер үбһэ һүрилөө. Гектар бүриһөө дунда зэргээр 12—13 центнер үбһэн абтана.

— Сабшалангаймнай ургаса муушаг байна, бэлэдхэнэн үбһэмнай урагшаа ехэ газар хорооногүй. Хойто жэлдэ энэ сабшалангаа өөһэдөө арендэдэ абаад ушалха, үтэгжүүлхэ, ургасынь дээшэлүүлхэ һанаатайбди,—гэжэ звеное даагша хэлэнэ.

Үбһэшэдтэй хөөрэлдэхэдэ, мүнөө али бүхы юумэн дутуу дунда, илангаяа бэеэ даагаад худэлжэ байһан коллективүүдтэ бэрхэтэйхэн байна. Жэшээнь, звеногой 4 тракторай нэгэниинь лэ шэнээргэ, бэшэниинь хуушан, ходо заһабарилжа, һэльбэжэ байгаагүйдэ аргагүй. Тэд тэдэндэ һэлгээд табиха запас зүйлнүүдые мүнөө «гэгээн үдэр гэрдээдшье олохогүйш». Өөһэдөөл али арга хургыень сложо, заһабарилна. Гадна косилка, тармуур, волокуша, копнитель гэхэ мэтэнь баһал хуушан.

Хэды иимэ хүнгэн бэшэ байдалай тохёолдобошье һаань, арендаторнууд бэлэһон хойноо звеногой үбһэшэд урма зоригоо мохоногүй. Түсэбөөр хараалагдаһан үбһэеэ саг болзор соонь хуряажа абахаар, нэрэдээ хуряөөр худэлхэ гэжэ эрид шиидэнги.

В. ДАМПИЛОВ.

Зэдын район.

ХАМТЫН ПРЕДПРИЯТИНУУДАЙ АШАГ ҮРЭ ЯМАР БЭ?

...эй Гадаадын экономи-...олбоонуудай мини-...ын гадаадын экономи-...гийлэ хэрэгүүдые таа-... хүтэлбэрилхэ главна-...ниин начальникай ор-... И. Исаев ТАСС-ай кор-...ентдэ мигэжэ мэдээ-...СР-тэ 1987 онһоо хой-шо хамтын предприятинууд байгуулагдажа захалаа һэн. 1991 оной эхиндэ 2905 иимэ предприяти, тэрэ тоодо ФРГ-гэй фирмэнүүдтэй—394, США-гай—375, Италиин—182, Францин фирмэнүүдтэй 99 хамтын предприяти бүридхэлдэ абтаад байгаа.

Хамтын ...тинуудай ажал ябуулга элдэб янза. Тэрэнэй тоодо тоолоогдоо техникэ, мэдээсэлэй түхэрэлгэ —17, арадай хэрэгэ...лэмжын эд бараан ба хүнгэн промышленность—10, сонсолхолнууд, маркетинг—16, эрилтэ хэрэглэмжэ хангалга ба аяншалга эмхидхэлэ 28 хуби болоо.

Эмхидхэгдэһэн хамтын предприятинуудай олонхинь (64 процент) 1 миллион түхэриг-һөө бага жасатай юм.

Бүридхэлдэ абтаһан бүхы предприятинуудай 1027-ниинь гэхэ гү, али 35 хубинь байгша оной январиин 1-дэ ажалажа эхилээд байгаа. Тэдэнэй 839-...

...бинь продукци бодото дээрээ үйлэдбэрилдэг болонхой.

Хамтын предприятинууд гол түлэб түүхэй эд, металл болон түлишэ (40 хуби), мүн эдеэ хоолой зүйлнүүдые (ехэнхидээ далайда олзоборилогдодог продукци) ба арадай хэрэглэмжын эд бараа ...гаргана.

Хариин гүрэнүүдэй мүнгэ зөөри үргэнөөр хэрэглэхэ, түрүү технологи ашаглаха, ороной гадаадын эд бараанһаа дулдыданги байдалые һайжаруулха, промышленна продукциие гадаадада гарган худалдалгые дээшэлүүлхэ гэһэн гол зорилгонуудаа хамтын предприятинууд мүнөө дээрээ дүүргэнэгүй гэжэ эндэһээ элирнэ.

ЗҮБЛЭЛТЭ ОРОН ДОТОР

КЕМЕРОВЭ. Үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхидэ ороходоо эндэ түлишэ олзоборилго 15,5 миллион тоноор доошолоо гэжэ областиин статистикын управленки мэдээсэнэ. Тиигэжэ Кузбассай металлургическа предприятинууд дээрэ продукци багаар бүтээн гаргагдадаг болоо. Энээнһээ уламжалан, машина бүтээн гаргалгын комплексын ажал таһалдана. Тиин элдэб янзын түхеэрэлгэнүүд энэ жэлдэ шахтернуудта үсөөн эльгээгдэнэн байна.

СТАВРОПОЛЬ. Сагай уларилай ааяма халуун байбашье, эндэхи таряашад залаата ургамалаа хадажа дүүргээ. Гэбэшье хуряажа абаһан ороонһоёо гүрэнэй амбаарта оруулхань хүшэр байна. Олонхи районууд ороонһо таряа туша...гүрэнэй захил дүүргээдүй. Нёдондонойхитой сасуулхада, 25 миллион шахуу тонно гэгэдэлтэй ябана.

МУРМАНСК. Далайн хойто зүгэй бүхы харгынуудаар аяншалха зорилготойгоор хариин гүрэнэй түрүүшын онгосо харгы замда гараа. Франциин «Астролябия» теплоход эндэ уласхоорондын коммерческэ тамаралга нээнэн байна. Тэрэ мүльһэн дээгүүр тамарха аргатай баруунай хэдэхэн түхеэрэлгын нэгэн юм.

МАХАЧКАЛА. Дагестанай спортсменүүд дайшалхы алдар солын газарнуудаар аяншалгаяа дурасхаалай үдэртэ зорюулна. Мэдээжэ поэт Расул Гамзатовай үүсхэлээр бии болоһон энэ һайндэр бүхэроссин һайндэр мэтээр гурбадахияа үнгэргэгдэжэ байна. Спортсменүүд хадата хизаарай хэдэн нютагуудаар ябажа, граждан ба Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда унагшадай хүшөөнүүдтэ баглаа сэсэгүүдые табяа.

УЛААН-ҮДЭ. Бэйгалай эд бараанай—түүхэй эдэй биржэ байһан предприяти мүнөө Азиин биржэ гэһэн шэнэ нэрэтэй болоо. Улаан-Үдэ хотодо болоһон акционернүүдэй суглаан дээрэ иимэ шиидхэбэри абтаһан байна. Уставайнь жаса 10 миллионһоо 50 миллион хүрэтэр дээшэлүүлэгдээ. Нэгэ акциин сэн 10 мянганһаа 1 миллион түхэриг хүрэһэн байна. Азиин биржэ Улаан-Үдын, Эрхүүгэй, Шэтын, Яхадай ба Тувагай гэһэн 5 отделениттэй юм. Долоон хоногой туршада эд бараанай зэрьесын хэмжээн... шахуу түхэригтэ... ВЛАДИВОСТОК... түлөө тэмсэл»... моринин хизаарта... хаяа харуулжа... хоз, совхозуудай... дээрэ ургамалай... халһанһаа хойшо... айлшад олошорж... римдаа хүсэ... үлүү гарахадаа... наһанда добтол... дайралдана. ... ургасын 30 хуби... гарта ороно. Р... үхэршэдтэ ангуушэ... хэ. фермэ болон... гаалхын тула... нэмэжэ үгэхэ гэ... арадай депутадуу... ска районно Сове...

ТВЕРЬ. Область... ша ондо сифилис... хүнүүдэй тоо... дахин дээшэлээ... ская жизнь» газе... нэ. Үбшэнтэдэй о... hoo 29 хүрэтэр... луушуул болоно. ... ha гүйсөөгүйшүүлэ... дунда бии. Эгээл... сифилис үбшэ хам... тохёолдоод байна... нар һэргылнэ. Мед... дэмэй тодорхойлно... 11 жэл болоод л... ние тараадаг бай... шордог юм. Эгэ... 1979—1980 онуудай... үбшэн ехээр тара...

ПЕТРОПАВЛОВСК... больницада хуулиин... сөөгүй Женя С. ... оруулагдаһан юм. ... дажа..., 40 мянган... даад, тэрэ бээ... байна. Петропавлов... валнууд болон... хаарта наададаг хэ... газар олдоо гээд... харуулба. Түрмэнөө... хүнүүд эдэ наадаку... хидхэжэ, эдиршүүлэ... на. Түрүүшээр тэдэ... мүнгэ алдаад, һүүлэ... шүүжэ захалдаг б...

МУРМАНСК. Эндэ... гуудые бүтээн гарг... бинадай КПСС-эй ... низаци үйлэдбэри д... ладаг ёһо гуримаа... гүй. Партком эндэ... зангаараа үлэхэ. Пр... Указ дүүргэхэгүй гэ... хэбэри хэн абаа гэ...

— Тэрэ бидэндэ... бэшэ,— гээд комбин... нерально директор... нициий хэлэнэ.—Ука... гүрэнэй предприяти... нүүд тухай хэлэгдэн... бидэ арендын гурим... ланабди. Арендаторну... хэсэл болоһон манай... тив предприятиин эзэ... Тиимэнээ партком у... бэшэ гэжэ өөһэдөө... бди.

АРТА... ...лдан Л...

...ниин, хүнэй ...илсаануудые ...сэгнэһэн, ...той мэр... ...абаритай ма... Ленхобоев... байгша оной ...ргөө бэлэй. ...зоболонһоо ...наһаяа аба... ...түбэйшье, ...нютагуудһаа ...ийшаалаа хур... ...амгалан жэр... ...эдэлхыень ...Галдан Лен... ...хэбээрнь улөө... ...өөндэ хабаада... ...дабаһан зока... ...даа аргагүй ...нүргаал аба... ...ноевич Дэдэ... ...Ользон гэжэ ...булэдэ түр... ...рба наһатай... ...наһа бара... ...гэжэ үб... ...эжытэйнь ...хожомоо... ...нүргаһан юм... ...даг, бэшэдэ... ...ийлгөөн түбэ... ...сань Галданин... ...ка, түүхэ, бу... ...астролог...

ХАРТА...

«САПОЖОГТО» ГУТАЛ ОЮУЛДАГ ҺАА...

асуудал намайешье һонирхуулжа, «Бурятобувьбыт» нэгэдэлэй дээдэ разрядай «Сапожок» гэжэ ательье ошобоб.

Ательегэй байшан соо 'ороходо, хон-жэн... Урдандаа яһала хүлгөөтэй байһан фойе соонь нэгэшье хүн харагданагүй. Ханада үлгөөтэй тагууд дээрэ, зуһаан шэлэй саана, эндэ өөгдодог 10 гаран түхэлэй гуталнуудай яһала һайн эжэл дүрсэнүүд захигшадай анхаралда табяатай байна. Эхэнэрнүүдэй хөөрэлдэхэ, машинкануудай торшогонохо абяан таһалгын үүдэнэй саанаһаа дуулдана.

Энэ ательее даагша Валентина Германовна Тулоновтай уулзажа:

— Выставкэдэ табяатай гуталнуудай нэгые захижа болохо гү?— гэжэ һурабаб.

— Болохо даа... Гансал сентябрь һарын һүүлээр ерэжэ, үгы һаа хонходожо, хэзээ, ямар үдэр захил хэхэ тухайгаа мэдэхэдэтнай болохо,—гэбэ.

Аяар хоёр һара болоод байһада, захил хэхэ үгыгөө мэдэхэ болоно гээшэ гүб?— гээд, минии гайхахада:

— Бидэ аяар февраль һарһаа хойшо хүннөө нэгэшье захил абаагүйбди. Юуб гэхэдэ, түрүүшээр түүхэй эдээр—элдэгдэжэ, будагдаһан арһаар, доторой бүдөөр, гуталай улаар, һүеыгээр, замагаар—дуталдажа, ехэл шахардуу байдалда ороһоноо, мунөө яһала бараг боложо байнабди.

Тезэд ямар ушар шалтагаанһаа боложо, иимэ хүндэ байдалда ороо гээшэбта? —гээд һонирхоходомни:

— Бидэ гансал асарагдаһан материалаар хүдэлнэ ха юмбибди. Арһан — Шэтын арһанай заводһоо, һүеы—Армавирһаа, дотор хэхэ бүд — Жлобинскын фабрикаһаа хэлсээтэ ёһоор асарагдадаг. Армавиртай баталагдаһан хэлсээмнай нёдондо жэлһээ таһалданхай. Мүнөө өөһэдынгөө аргаар, эдэбхи үүсхэл ехэтэй хангагшадайнгаа — Базар Дугаржапович Баяртуев, Галина Борисовна Цыбикова гэгшэдэйнгээ —хүсөөр лэ элдэбын хэлсээ эндэ тэндэ баталжа гаралсанабди. Жэшээлхэдэ, һаяхан «Хакасобувь» нэгэдэл бидэндэ гуталай дотор хэхэ бүд дурадхаад, орондонь арһа эринэ. Тиихэдэнь арһанай яһала бараг нөөсэтэй болоһон дээрэһээ энэ андалдаанай хэлсээ баталха гэжэ шиидэнхэйбди. Иимэ түүхэй эдтэй болобол, нёдондо жэлһээ хойшо дүүргээгүй захилнуудые сентябриин һүүл болотор дүүргэхэбди гэжэ һананаб.

Хоёрдохи шалтагаамнай гэхэдэ, манай ательедэ 12 гуталшад хүдэлхэ ёһотой аад, оройдоол 7 хүн хүдэлнэ. Кооперативта гутал оёгшодой баманай ательегэй хүдэлмэришэдэй салин хүлһэн ехэ илгаатай. Тиимэһээ хүнүүднай ехэ мунгэтэй газарта хүдэлхэёэ ябашана.

...Зүб лэ даа. Һарын туршада дунда зэргээр 25 гутал оёо һаа, ательегэй гуталшан —350 түхэриг, харин кооперативта тэрээнһээ 2—3 дахин ехэ мунгэ олоно бшуу. Тиимэһээ иланГаала залуушуул кооперативта хүдэлхые ороолдоно. Гэбэшье ательедэ 20 гаран жэлэй туршада таһалгаряагүй хүдэлдэг хүнүүд бии. Нэрлэбэл, коллективтив соогоо хүндэтэй, «алтан гартай» Илья Абрамович Павлов, Людмила Александровна Кузенко, Сергей Валериевич Солуянов гэгшэд түрэл коллективаһээ ошохоёошье һанадагүй. Имагтал эдэл нүхэдэй, мүн тэдэнэй һурагшадай хүсоор энэ ательедэ оёгдоһон гуталнууд «Росбытсоюзай» жэл бүри Москвада үнэргэдэг уран һайханай соведэй яһала үндэр сэгнэлтэдэ хүртэдэг. Мүнөө, юумэнэй сэнгэй хубилжа байһан сагта, гуталай оёдог түүхэй эдэй сэн яһала нэмэнхэй. Хэрбээ урид доторой бүдэй 1 погонно метрынь 4 түхэриг 70 мунгэнэй байһан һаа, мүнөө 30 түхэриггэ хүрөө. Тиихэдэ арһанай 1 дүрбэлжэн дециметр 14 мунгэтэ һаа, 64 мунгэтэ болонхой. Харин хэлсээнэй гуримаар абтаһан арһанай энээхэн лэ хэмжээн 1 түхэриг 50 мунгэндэ хүрэнэ. Эдэ бүгэдэнһөө уламжалан, гуталайшье үнэ сэн нилээд дээшэлээ. Тезэд ательегэй хүдэлмэришэдэй салин хүлһэн тэрэл хэбээрээ үлэнхэй.

— Хүнүүдэй захил дүүргэжэ ерээд, ажахын тоосооной гү, али ямар нэгэн түрүү онол аргаар хүдэлжэ эхилхэбди. Тиигэбэл предприятимнайшье ашаг олзотой, хүдэлмэрилэгшэднайшье салин ехэтэй, хүншье хүдэлхэ дуратай болохо гэжэ һанагдана,—гэжэ Валентина Германовна хэлээ һэн.

— Тезэ түүхэй эдээр хангагдасатнай бүхы зорилгыстнай бөһал хойшо татахагүй юм гү?

— Ходол иимэ саг байхагүй, үймэлдөө хөөрсэгэнэлдөөн иигэнэзэр дүүрэжэ, һайн тээшээ болонол бэд даа. Бидэшье наймаа хэхэ, хэлсээ баталха зохисотой арга олоно бэзэбди,—гээд, тэрэ ерээдүйдөө ехэ найданГяар хэлээ һэн.

Нүхэр В. Г. Тулоновагай энэ урагшаа эрмэлзэнги бодолнууд бэелүүлэгдэжэ, бидэшье «Сапожок» ательедэ гутал захижаһаа гадна, ательегэй наймаанда дурадхаһан элдэб гуталнуудые худалдажа абаха аргатай болохо бэзэбди гэжэ найдаял даа.

Т. БАДМАЕВА,
манай корр.

МАРТАГДАШАГҮЙЛ ЮМ ДАА

Галдан Ленхобоевич Ленхобоев тухай дурсалга

...ааминн, хүнэй ...харилсаануудые ...ороо сэгнэһэн, ...дэ тоти мэр...шадабаритай ма...алдан Ленхобоев...а байгша оной...нүгшөө бэлэй. ...бшэ зоболоноо...ами наһаяа аба...оной түбэйшье, ...аар нютагуудаа...а найшаалаа хүр...да амгалан жэр...наа эдэлхыень ...ааг Галдан Лен...хоһо наһалаа. Гэ...ай дабаһан эжа...а хадаа аргагүй ...ин, һургаал аба...ю юм.

...хобоевич Дээдэ...гай Ользон гэжэ ...ша бүлэдэ тү...Гурба наһатай ...гэзнь наһа бара...Гармаев гэжэ үб...рэһэн эжытэйнь ...гэһэн, хожомоо ...гэ һургаһан юм. ...ушадаг, бэшэдэг ...бүгнэй эрдэм ном...ойлгоһон түбэд ...агасань Галданние ...түбэд бэшэг, ун...ргажа, түүхэ, буд...офи, астрологи, ...эмшэлэгын арга...анилсуулба, мүн ...инди болон эртэ ...р хэлэнүүдэй хэ...эүүлбэ. Эдирхэн ...бүгэдые ехэ ду...шуналтайгаар шу...дна өөрөө хуушан ...ой уншалга, бэшэг...юм.

...Ленхобоев 1923 он...дэ ерэжэ, модо...дорханай хүлһэнэй хүдэлмэришөөр ажалайнгаа намтар эхилһэн байгаа. Харин 1931 оной майн 28-һаа захалаад, Улаан-Удын «Механлит» (мүнөөнэй «Электромашина») заводто 1965 ондо пенсидэ гаратараа, 37 жэлдэ, модельщигээр таһалгаряагүй хүдэлөө һэн.

Дурсагдагша завод үйлэдбэриингөө зүйлнүүдые олон жэл соо олол дахин хубилгаһан байха. Ямаршье шэнэ зүйл бүтээдэг болохын тула түбхын түрүүндэ тэрэнэй түхэл хэрэгтэй ха юм. Тиимэһээ продукциин түхэл-модель хэхэ харюусалгатай хэрэг Галдан Ленхобоевичто нэн түрүүн даалгагдагша бэлэй. Заводто хүдэлһэн үе соогоо тэрэ хадаа ухаалан зохёолгын 200 гаран дурадхал оруулжа, ажалай бүтээсые хурдадхелсаһан, олон участогууд дээрэ гар ажал оньһожоруулалсаһан тула «РСФСР-эй габьяата ухаалан зохёогшо» гэһэн нэрэ солодо хүртэһэн юм.

Галдан Ленхобоевич мэргэжэлтэ түрүү хүдэлмэришэн ябахаһаа гадна олонниитын хэрэгтэ эдэбхитэй нүхэр байгаа. Тэрэ хадаа райсоведэй болоод горсоведэй хэдэ хэдэн зарлалай депутат, заводойнгоо ниитын элдэб эмхинүүдэй эдэбхитэй гэшүүн ябаа. Г. Л. Ленхобоев хадаа хүдэлмэришэн ангиин дундаһаа тэдоржо гараһан манай анха түрүүшын буряад эрдэмтэ, уран зохёолшо, уран зураача, хиазаар ороноо шэнжэлэгшэ, түүхэшэ, археолог мүн.

Тэрэ хадаа түрэл заводойнгоо түүхэ бэшэжэ хэблүүлһэн юм. Гадна түрэл хизаарайнгаа байгаалиин үзэсхэлэн һайханиие, ангуудайнь болон ургамалайнь аймагуудые урда сагһаа нааша ухамайлан хёрхоор адаглажа ябаһанаа, мүн урда сагай ажалша, таряаша угсаата зон тухайгаа, тэдэнэй ажал хүдэлмэриин онол дадал тухай үльгэрэй һонин ном бэшэжэ гаргаа һэн. Тэрэнь «Буряад нютагайм баялиг» гэжэ нэрэтэй бэлэй. Тиихэдэ «Түрэл дайдымнай шарай» гэһэн шүлэгүүдэйнь, мүн «Сэлэнгын буряадуудай түрэ хуримай түүхэһээ» гэһэн шэнжэлхы ухаанай номууд уншагшадта һонирхолтойгоор уттагдаа бэлэй.

Наһанайнгаа амаралтада гараад байхадаа, Галдан Ленхобоевич зүүн зүгэй эмшэлгын ёһо гуримуудые нарибшалан шудалжа, олон ном судар уншаа, түбэд, монгол хэлэнүүдэ эй домдо хабаатай олон трактадуудые оршуулаа. Эдэ мэтын оролдосотой, бутэмжэтэй ажал ябуулгынгаа ашаар Галдан Ленхобоевич «Заншалта буряад медицинэһээ зарим тэды мэдээнүүд», «Һудалай диагностикын зарим мэдээнүүд (түбэд медицинын трактадуудһаа)» гэһэн шэнжэлхы ухаанай хүдэлмэринүүдые хэблүүлһэн юм.

«СССР-эй Науканнуудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай хүдэлмэрилэгшэ Г. Л. Ленхобоев түбэд медицинын уг үндэһэн тухай, мүн тэдэ бүгэдые хэрэглэхэ талаар ехэ эрдэм мэдэсэтэй» гэжэ СССР-эй Науканнуудай академиин президент, академик Г. И. Марчук бэшэһэн байдаг.

Анхаһаа эхэ сэсэн байгаалида дуратай Г. Л. Ленхобоев эм домой хүлдэ сродог ургамалай, амитадай болон минеральна зүйлнүүдые хүдөө хэсэгүүр эсэшэ сусашагүй ябажа суглуулдаг, тэдэ бүгэдынь үнэтэ шанар шэнжэнүүд Ленинградай химико-фармацевтическэ институдта тодоруулагдадаг, баталагдадаг бэлэй. Тиигэжэ манай ороной олон тоото улад зон шэнэ эм домуудай туһые үзэһэн байха.

Галдан Ленхобоевич олон жэлэй туршада СССР-эй Науканнуудай академиин археологическа экспедициие газаршаһан, элитэ ехэ академик, Социалис Ажалай Герой А. П. Окладниковтай нүхэсэһэн юм. Байгалай үмэнэхи нютагуудаар эртэ балар сагта ажаһуурһан хүнүүдэй соёл, искусствын дурасхаалта хүшөөнүүдые нээлсэхэ хэрэгтэ ехэ туһа иэмэри оруулһан Галдан Ленхобоевич СССР-эй Географическа бүлгэмэй гэшүүнээр абтаһан байгаа.

Галдан Ленхобоевич уран гартай хүн бэлэй. Модо, шулуун дээрэ һиилэһэн тэрэнэй уран бүтээлэй зүйлнүүд Улаан-Удэдэ, Москвада, Ленинградта, мүн ороной бусадшье хотонуудта эмхидхэгдэһэн, научно-прикладной выставкэнүүдтэ табигдажа, авторынь шагнал хайракуудта хүртэдэг байгаа. Тиимэһээ Галдан Ленхобоевичой СССР-эй Уран зураашадай холбооной гэшүүндэ абтаһаниинь гайхалгүй юм.

Би эдэ мүрнүүдые бэшэжэ һуухадаа, Байгалай үмэнэхи хүбшэ хүдөөдэ хүдэлмэришэн, эрдэмтэ, уран зураача Галдан Ленхобоевичые хараһан мэтэ болоноб,— гэжэ мэдээжэ совет уран зохёолшо Юрий Рытхэу хэлэһэн байдаг.

Галдан Ленхобоевичой ажалай габьяа үндэрөөр сэгнэгдэжэ, тэрэ Ажалай Улаан Тугай орденсор олон тоото медальнуудаар шагнагдаһан юм.

1965 ондо наһанайнгаа амаралтада гараашье һаа, ажалша бүхэриг зангаараа, һүүлшынгээ үдэрнүүд хүртэтэр солото намтарайнгаа хүүдаһануудые бэшэһэн Галдан Ленхобоевич Ленхобоевой гэрэлтэ дурасхаал, дагамаар һайхан жэшээнь — тэрэниие мэдэдэг, хүндэлдэг хүнүүдэй зүрхэ сэдьхэлдэ мартагдашагүйл юм даа.

Бүлэг нүхэдынь.

СТУДЕНТНЭРЭЙ ХОЛБООН

БАРНАУЛ. Алтайн Гүрэнэй университедтэ студентнэрэй холбоон эмхидхэгдээ. Хизаарай дээдэ һургуулинуудай залуушуулай һайн дурااнай олониитын түрүүшын энэ эмхи студентнэрые социальна таларнь хамгаалха, тэдэнэй амаралта эмхидхэхэ зорилготой. Профсоюзай ба комсомолой комитедүүд тус холбоое эмхидэн байгуулгада хабаадалсана.

ХОРИИН РАЙОНОЙ «ШЭНЭ ҮДЭ» ГАЗЕТЭ: ХОЛБОО БАРИСААН ҮРГЭДЭГ ЛЭ

— Районюймнай ажалша коллективүүд һүүлэй үедэ Монголой Арадай Республикын ажалша коллективүүдтэй ехэ холбоо барисаатай боложо байна. МНР-эй Сэлэнгэ аймагай худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдөөр бүридэһэн делегаци һая Хориин аймаг ерээд ошоо.

РАЙОННО ГАЗЕТЭНҮҮДЭЙ ХУУДАҺАНУУДТА

— Иимэ холбоо барисаан хадаа эд бараанай дэлгүүрэй байдалда нүлөөлхэгүй байна. Гадаадаһаа эд бараа ехээр асаржа шадагданагүй. Юундэб гэхэдэ, тамуужанай түлбэри ехэ. Тиимэһээ үнөөхил худалдан абагшын хармаанһаа мүнгэниинь гараха болоно бшуу. Айлшаар ерэһэн нүхэдтөө манайхинай бэлэглэхэ юумэн хомор аед, хэсүүл байна даа, —гэзэ газетэ тобшолол хэнэ.

МУХАР-ШЭБЭРЭЙ РАЙОНОЙ «ЛЕНИНЭЙ ЗАМ» ГАЗЕТЭ: ЗҮБ ХУБААРИ

— 1992 ондо хэблэгдэн гараха номуудые хубаарилан абаха лотерейн наадан районой номой магазин соо үнгэргэгдэбэ. Тэндэ хариин оронуудай, ород болон совет литературын уран зохёолшодой номууд байгаа.

Районой түбэй больницын хүдэлмэрилэгшэ Людмила Петровна Федорова эгээл азатай хүн байшоо. Тэрэнэй хуудалдажа абаһан 20 биледэй 8-ниинь шүүбэритэй биледүүд байгаа ха юм. Нааданда дүн хэмта 94 хэнэг ном табигдаһан байгаа.

ЗАЛУУ ГЭР БҮЛЫН ТҮЛӨӨ

Районой «Универмаг» магазинда гэр бүлэ болохо залуушуулай тусхай салон нээгдэбэ. Иигэжэ арадай депутадуудай районно Соведэй сесси дээрэ (февраль соо) абтаһан шиидхэбэри бодото дээрэ бэелүүлэгдэбэ.

Май һараһаа хүдэлжэ эхилһэн энэ салонһоо 20 залуу айл хэрэгтэй эд бараагаа абаад байна. Юуб гэхэдэ, тэдэнь үнгэтэ телевизор, холодильник, угаалай машина, бусад болоно ха юм.

Залуушуулай хэрэгүүдэй талаар райгүйсэдкомой таһаг-ГаА талон абтадаг юм.

«ЗӨДЫН ҮНЭН» ГАЗЕТЭ: ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОГДОО

Д. Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүдэй хамтын суглаан боложо, ажахын түрүүлэгшэ А. Ц. Идамжапов тоосоо хэһэн байна. Тоосоо хэһэнэйнгээ удаа нүхэр Идамжапов сугларагшадта хандажа, ондоо ажалда орохо болоһонтойнь дашарамдуулан, эзэлжэ байгаа тушаалһаа сүлөөлхыень гуйба. Тэрэнэй гуйлта хангагдаа. Шэнэ түрүүлэгшэ һунгагдаа. Харин тус ажахын түрүүлэгшэ байһан нүхэр А. Ц. Идамжаповта хамтын суглаанай шиидхэбэрээр колхозой хүндэтэ гэшүүнэй нэрэ зэргэ олгогдоһон байна.

ДАХИН ДЭНГЭЙ ГАЛААР

Райгүйсэдкомой зүбшөөлөөр 1-дэхи Павловка тээшэ зайн галай элшэ хүсэ дамжуулдаг утаһан бульдозероор түлхигдэжэ таһалуулба. Тиигэжэ энэ һууринда ори гансаараа ажаһуудаг Елена Григорьевна дэнгээ носоохо ушартай болоб. Урдань эндэ хоёр малай фермэ, хүүдинсэ байһан аад, һандараа. Магазин, һургуулинь хаагдаа. Худагуудыньшье хатаа. Тиимэһээ ганса хүгшэнэй түлөө зайн гал тиишэнь дамжуулхада гарзатай гэлсээд, районой нөөд болюулба гээшэ.

Елена Григорьевна ная наһа хүрэбэшье, огород, саад соогуураа һалирдаг, зүгынүүдые баридаг. «Дружба» колхозодо үнэ удаан хүдэлһэнэйнь түлөө правленик колхозой түб һуурин зөөжэ ошохыень дурадхаһан, гэр байра үгэһэнэшье байха.

— Энээхэн газартаяа зурхэ сэдьхэлээрээ хэлбоотойб. Эндээл яһаяа хаяхаб,— гээд, яашье ошожо үгөөгүй гэлсэдэг.

Түрэл нютагайнгаа газарта татагдажа хүнүүд һөөргөө ерэхэ, 1-дэхи Павловка урган хүгжэхэ гэжэ хүгшөодэй этигэдэг. Бэйд гээд лэ нютагайхидынь ерэжэ, нүгшэһэдэйнгөө хорёо, һанамжа, дурасхаалай хэрэгсэлнүүдые шэрдэдэг, шэнэлдэг. Шэнэдхэгдэһэн үхэнэд, һандарһан тосхон... Мүн дайнда бэез үгэһэн нютагай сэрэгшэдэй хүшөө мартагдадаггүй. Дахинаа дэнгэй гэрэлээр ажаһуугдаашье һаань, эжы абанарай бэе хадагалһан эхэ нютагай охин залиршагүйл.

(ТАСС).

Bur-Mongoliin Unen
Буряат-Монголой Үнэн
БУРЯАД ҮНЭН
70 жэлэй ойдо

Түүхын хуудаһанууд
1935 он

БУРЯАД-МОНГОЛИИН УРАН ЗОХЁОЛШОД ЮУ АЖАЛЛАЖА БАЙНАБ?

Буряад-Монголиин литература болбол уран зохёолчодиин хизаариин анхадугаар хуралда нилээд ехэ амжалтануудтай ерэбэ. Республика доторхи литературиин байдал булаг мэтэ бурьялжа байна.

Буряад-Монголиин хуушан уран зохёолчо Солбонии Туяа гэдэг багачуудта таарууулан «Цэрэн» гэжэ уран зохёолиин хоёрдохи бүлэгиие зохёожо байна. Буряадиин үндэсэн театр болбол Москва хотодо «Уюун билиг» гэжэ Солбониин Туяагиин зохёосон зүжэг бэлэдхэжэ байна. Энэ зүжэгчин буряад большевигүүдиин бүлэгиие эмхидхэсэн М. М. Сахьяновада зорюулба.

Алас Дурнадахи зүгиин партизануудиин байдалаас абсан «Амар мүрэнии дэргэдэ» гэжэ орос хэлэн дээрэ бичэгдэсэн уран зохёол хэблэлдэ бэлэдхэгдэжэ байна. Уран зохёолчо Хуца Намсараевиин зохёолнууд 1923 ондо хэблэгдэжэ эхилсэн. «Цэрэмпил» гэжэ эхин түрүүчиин ехэ зохёол саяын үдэрнүүдтэ хэблэгдэхээ байна.

Буряад литература сүүлиин 3—4 жэлнүүдтэ залуу зохёолчодоор олон боложой. Цэдэнжаб Дондобиин гэдэг «Брынзэ» гэжэ зохёол бичэжэ байна. Бабаесан Абидиин гэдэг «Ташкент талхатай хото» гэжэ Невровиин зохёолиигиг оршуулжа байна. Мадасон ба Бата Базарон гэдэг уран зохёолчод буряад хэлэн дээрэ гаргагдаха үльгэрнүүдиги хэблэлдэ бэлэдхэжэ байна. Поэт Дамба Дашинимиин гэдэг буряадиин хуучан хубисхалча Ранжуровай байдал ба үхэсэнии тухай поэмэ бэшэжэ байна. Уран зохёолчодиин түсэбтэ мүн багачууд мартагдаагүй. Драматург А. Шадаев колхозник багачуудиин байдал тухай зүжэг бичэнэ. Зохёолчон Жамьян Балданжабон Буряад оронии гигант—Улаан-Удын ПВЗ тухай багачуудта таарууулсан үлигэр зохёожо эхилээ.

(Январиин 17).

ТАРИЛГЫН БЭЛЭДХЭЛ ДЭЭРГЭ АМГАЛАН БИЧЭ БАЙНА

Э. ХАНДАЖАБИИН

СЭЛЭНГЭ. Оронгиин сомониин Блюкер гэжэ колхоз энэ хабар 276 га тарилга хиихэ түсэбтэй юм. Шэниисын үрэсэ гүйсэд хаасен болобоч яарисиин үрэсэ дутамаг хаагаа. 2 хутагатай 10 хэсэг плуг засажа дүүргэбэ. 3 сеялкэ, 4 түмэр борной ба 8 модон борнойнууд үчөө засагдаадүй.

Машина зэбсэгиин засабариигги дүүргэхэ болзориин үни үнгэрбэч, тус колхозиин хутэгбэрилэгчэд саная амархан суусаар байхани жэгшүүритэй шуу.

* * *

Тус сомонии «Олзон туяа» гэжэ колхоз басала машина засабариин талаар Блюкер артелаас дутуугүй тасалдалтай гээчи. Одоо хабар 489 га тариха аад, иланГаяа гэрчүүхиин үрэсэ ехэхэн дутуутай байна. Үрэсэнии дутамаг ба машиниин засабринуудиигги гүйсэд дүүргэхиин тула бодото хэмжээнүүдиие абахаар саг болоо.

(Февралиин 24).

КОММУНИСТ ЖИМБИИН ХАРЮУСАХА БОЛОНО

АГА. Цокто-Хангиилиин сомонии Разумовиин нэрэмжэтэ колхоз хабариин тарилгада оройдоо 9 анзаса засабарилаганаас бичэ ямарч бэлэдхэл үгэй. Тарилгада ябаха унаагаа одоо үдэр хүрэтэр илгажа идээлүүлээдүй ба унаании тэжээлиин фонд тасалгдаадуй. Мүн үрэсэнии сэбэрлэлгэ мартагданхай. Түрүүлэгчэ Д. Жимбиин (коммунист) ба тоосоочон Е. Бадмиин гэгчэд «хабар өөдии» гэжэ санаа амархан суусаар.

Коммунист Жимбиин бол хабариин тарилгиин муу бэлэдхэлдэ нюураараа харюусахе болоно.

ГАБЧАГАЙ.

(Февралиин 24).

БУЛАГ

Зүүн Сибириин уран зохёолчодиин анхадугаар хуралда зорюулжа гаргасан энэ дэбтэр соо хамта 8 зохёол оросон байна. Энүүсээс хоёр шулэгини нух. Балданжабиин зохёссон («Сталинда», «Пролетариин баяр») ба «Баатариин илалта»). Бичэни сүм эхилэн суража байсан залууб зохёолчодиин зохёосон, сохэнхидээ сургуулиин шабинариин зохёосон зүйлнүүд байна.

5-дахи класста сурагча 13 насатай Гончогиин Сэдэнэй «Эгэтэ», 12 насатай Доржиин Нимиин зохёосон «Хүүхэдиин мордолго» гэдэг шулэгүүдиие үншаад байхадаа, шинэ ургажа ябаа залуушуул ба багачуудиин дунда ехэ билигтэн байна гэжэ мэдэгдэнэ. Зүгөөр түүнии булаг шингээр бурьялан гараха ябадалдань Яруунын «Маха ба тосоной түлөө» гэдэг сонин мэтээр эмхидхэхэ маша чухала гэбэл зохино.

Нух. Ц. Цэбэгиин зохёосон «Минии үглоегүүр», Д. Дамдинии «Загасачан», Л. Ж. Эрдэниин «Гүүндэ» гэжэ шулэгүүд бол ажал хүдэлмэриин удха шанартай, үгэ найруулгыншье талаар бараг байна.

Найруулгын техникиин талаар дутамаг зүйлнүүд «Булаг» дэбтэртэ баса олон байна. Яруунин сонинии үүсхэлээр бичэ аймагуудаа үлигэр абча, уран зохёолиие хүргөөхэ ёсотой.

Ц. ДОН.

(Февралиин 28).

МАШИНИИГИ БУРУУГААР ХУБААНА

(КОЛХОЗНИГИИН БИЧЭГ)

Яруунын аймагиин эд хэрэглэгчэдиин холбоон бол 1934 ондо уласта таряа худалдагчадта хүдөө ажалиин машиниигги хэлтэгыгээр хубаасан байна. Үльдэргын сомон 3300 центнер таряа уласта тучаасан байхада, 1 хэсэг хагас сложно молотилко ба 1 моринии сеялкэ үгэсэн байна. Хэндиин сомонии оройдоо 330 центнер таряа уласта тучаасан байхада, 1 хэсэг гүйсэд сложно молотилко, таряа өөрөө уядаг 2 хэсэг машина үгэсэн байха юм.

Машина зэбсэгиин хубаариигги энэ тухай хэлтэгыгээр хубаажа байхада, аймагиин намиин ба соведиин эмхинүүд огто хайхархагүй байхани гайхалтай.

Ушар иимэдэ машиниин хубаари хэлтэгыгээр хубаажа байгаа тусхай зэмэтэниигги харюусалгада хабаадуулжа, машиниин хубаариигги тэгчи болгохо хэмжээ абахиигги зохихо газараас анхарха ёсотой.

ТАЙГИИН Чоно.

(Мартын 10).

МОНГОЛИИН ТҮҮХЭ

СССР-эй Ленинград хотын Шинжэлхии ухаании Академиин Доронодохи байдалиигги шинжэлхэ институдта Казань хотос, Татариин республикиин архив дороос «Монголиин түүхэ» гэжэ гарчаггай, гараар бичэсэн 1000 хуудасан хэблэлдэ толилогдоогүй бичэг олдосониигги мэдээсэбэ.

Энэ бичэг бол насанаас нэгчисэн айхабтар ехэ монголчо профессор О. Ковалевскиин бичэсэн, одоо хаягдасан гэжэ тоологдожо байгаа. Монгол уласын түүхэ байгаа байха гэжэ шинжэлхии ухаании Академиин гэшүүн-корреспондент профессор Н. П. Поппе тэгчи бодомжолсон байна.

Тиимээс шэнжэлхии ухаании Академи бол тэрэ бичэгтэй танилсахын тула өөрынгөө шэнжэлхии ухаании хүдэлмэриллэгчэдые Казань хото ябуулба.

(Апрелиин 16.)

ЗУРАЛГЫН АЖАЛ ЭХИЛСЭЭР 15 ЖЭЛИИНГЭЭ ОЙ ГҮЙСЭСЭН БУРЯАД-МОНГОЛ АРАДИИН УРАН ЗУРАГЧА НҮХ. САМПИЛИИНДЭ ХАЛУУН БАЯР

Эрхим хани инаг нүхэр аа! Чиниингээ уран зураг зурадаг боложо эхисэнээс хойшо 15 жэл гүйсэсэн энэ сайн үдэр Буряад-Монголиин совет уран зохёолчонии эблэлиин гэчүүд бидэнэр үндэсэни формотой социалис удхатай Буряад-Монголиин уран сайханиигги байгуулха агуу ехэ хэрэгтэ зоригоо нэгэдхэжэ ябаа эрхим нүхэр чамдаа баясахалан хүргэнэмди... Элүүр энхэ ябажа, өөрынгөө ажалаар эрхим дээдэ шатада дэбжэхиигични хүсэнэмди.

Буряад-Монголиин совет уран зохёолчидой эблэлиин правлени

ДАМПИЛОН, ЗАНДАНИЙ, СОЛБОНИИ ТУЯА, Х. НАМСАРИИН, ДАШИНИМИИН, ДОНДОБИИН.

(Июниин 24).

Дамба ДАШИНИМИИН

УРАН БИИР

(САМПИЛОВТА)

Эхэ сайхан Совет ороник
Эрэ суута хүбүүн, чадалаа
Элбэгээр бадаруулан
ургаад.
Эршэтэй зурагаа задалаач.
Молор уужам талын
инагууд,
Монголиин партизан
сэрэгүүд,
Алдар суута чиниий хүлэгүүд
Алдадгүй бултадаа ирагуу
Ирагуу зурагиин уран биир...

Ирэтэй тоб үгөөр чимэглэ
Илдамаар зүрхынинч,
баярин
Элирхэл гаргажа шулэглэ
(Июниин 26).

СОНИНИИН РЕДАКЦИДА БИЧЭГ

Хүндэтэ нүхэр редактор!

Яруунын совхоз дээрэ 500 гаран хүдэлмэричэд ажал хүдэлмэридэ хүдэлжэ байбач, эмнэлгиин ба аргалалгиин ябуулга тонч үгэй байдаг. Эдэн тухай Буряад-Монгол улосай Элүүриигги сахиха Аркомдо хэды хандабач, ёсотой анхарал табижа, мэргэжэлтэй аргачаниигги эльгээдэг үгэй байха юумэ.

Саяар эльгээжэ болоно гэжэ санаа амаруулсаар хоёр жэл болобо. Манай баса дахин Буряад-Монголиин үнэн» сонинии хуудасаар Элүүриигги сахиха Аркомдо хандаг бидэндэ мэргэжэсэн эмч докториигги эльгээхиигги хүсэнэбди.

Ж. БАЛДАНЖАБОН

* * *

Яруунын мяханай совхозиин улас түриин хэлтэсиин «Маха ба тосоной түлөө» гэжэ газетын редактор Ж. Балданжабониин бичэг бол БМР-иин Элүүриигги сахиха Аркомадиин зүгээс сэхэ анхарал табихаар бичэг мүн

500 гаран хүдэлмэричэдтэй ехэхэн совхоздо мүнөө хүрэтэр ядабаа нэгэ эмчин байха үгэй гээшэнь жэгшүүритэй үзэгдэл мүн. Энэн тухай тус совхозиин хүдэлмэричэнии зүгөөс дохёо хүргэсэн байбач, Элүүриигги сахиха Аркомадиин зүгөөс хэрэгсээдэггүйнь гайхалтай.

Одоо Элүүриигги сахиха Аркомдо нүх. Бабушкина энэ чэгиин ёсоор эмчиии Яруунын совхоздо эльгэ тухай зохихо хэмжээ аб бээ гэжэ редакци бата н дана.

Д. ЖУГДУРОВА хэблэлдэ бэлдэбэ.

Редакци

(Октябриин 11).

ПЁТР БАДМАЕВАЙ БУСАЛГА

Түбэд эмшэлгэ бидэндэ бусажа ерэхэ гү?

Петр Александрович Бадмаевай нэрэ алдар һүүлэй һүүлэ мэдэрэгдэбэ гэшэ. СССР-ай АН-ай президент академик И. Марчугай томилһон комисси, Бадмаевай үлэһэн архиватай танилсаһанай һүүлээр, энэмнай түбэд эмшэлэлгые эрхим һайнаар, гүнээгыгөөр мэдэхэ хүн, Түбэдэй эмшэлхэ эрдэмэй гол хүтэлбэри болохо, нилээд орёо бэрхэшээлтэйгээр тайлбарилагдаха «Жуд-ши» номые анха түрүү ород хэлэн дээрэ оршуулһан гайхамшагта эрдэмтэ болоно гэжэ мэдэрээ ха юм. Душэн долоон жилдэ Санкт-Петербург болон Петроградта (1873—1920 онуд) хэһэн өөрынгөө эмшэлхэ ажал ябуулгаараа тэрэ Түбэдэй эмшэлхэ эрдэмые Европодохи Росссида нээжэ үгэһэн байгаа бшуу. Ленинградта городской 26-дахи больницын дэргэдэ Петр Бадмаевай гуримаар хүдэлдэг эмшэлэлгын түб байгуулагдаа юм. Тэрэнэй заабариин болон рецептурын ёһоор энэ түб хүдэлдэг байна.

Ленинградай болон областиин КГБ-гэй главна управлени онсо шухаг документ — Петроградай ЧК-гэй туруулэгшэ Медведьтэ Петр Александровичэй эльгээһэн һүүлшын бэшэгэй буулгабари намда дамжуулжа үгөө юм. Энэ бэшэг Шпалерна үйлсэдэхи 21-дэхи түрмын шорон соо бэшэгдэһэн, тэрэ үеын үйлэ хэрэгүүдтэ эрдэмтын ямараар хандедагые эли тодоор элирхэйлжэ үгэнэ бшуу. 1989 оной августын 10-да бэшэгдэһэн байгаа.

«...Би өөрынгөө мэргэжэлээр интернационал хүнби. Би бүхы нациин, бүхы ангинуудай хүнүүдые, мүн тэрэшэлэн хэтэрмэ улуу бодолтой партинуудай түлөөлэгшэдые — террористнууд болон монархистнуудые аргалдаг байгааб. Эгээл һүүлдэ, намайе хаахыһэ урда тээ, би матросуудые, улаан сэрэгшэдые, комиссарнуудые, мүн Петербург хотын бүхы ангиин хүн зониие эмшэлжэ байгаа ха юмбиб. Улаан Армиин морин сэрэгэй тагнуулай командир ябаһан минии хүбүүн, Глазов шадар тагнуулда ябахадаа, сагаан гвардеецүүдэй бомбын хэлтэрхэйнээ шерхатаһан байна... харин би, тэрэнэй эсэгэ, 109 наһатай үбгэн, имагтал үндэр нэрэ эзэргэтэй, арадай дунда хүндэтэй ямбатай байһанайнгаа түлөө, ямаршье шалтагаангүйгөөр аяар хоёр һарын туршада хаалтатай һуунаб. Эрхэтэн Бадмаев, «харшье суутай нэрэ эзэргэтэй байбашье, Танай коммунис байгуулалтада ямаршье хохидол ушаруулаагүй, тиийнээ тиитэрээ адхалгын эдэбхитэй политика хэзээдэшье ябуулаагүй юм гэһэн һэжэг, нүхэр Медведь, Танай ухаан бодолдо, Танай һэшхэлдэ саг зуураашье ороогүй юм гэшэ гү».

Үнэн зубые һануулһан, эрид шанга бэшэг. Тэрэ дороошье бэшэ һаа, 1920 оной хэбар тэрэнэй автор түрмэһөө табигдаһан байгаа. Тезд тэрэл жэлдээ, гэртээ наһа бараа бэлэй.

Минии һанахада, Петр Бадмаевай ажабайдал, ажал ябуулга туушаа бүхы юумэн хэлэгдээ, бэшэгдээ хэбэртэй. Харин мүнөө тон шухала юумэн гэхэдэ, тэрэнэй эрдэм хэшээл, тэрэнэй һургаал заабари мүнөө үедэ яажа хэрэглэгдэхэ болоноб гэжэ ойлгохо, бодожо үзэхэ хэрэг болоно ха. 1991 оной июлиин һүүл багаар «Наука» хэблэл «Түбэдэй эмшэлхэ эрдэм ухаанай үндэһэ һууринууд—«Жуд-ши» гэжэ Петр Бадмаевай номые 100 мянган хэһэгээр гаргаба гээшэ. Энэ ном соо гансашье тэрэнэй оршуулһан «Жуд-ши» бэшэ, мүн тэрэнэй өөрынь эрдэмэй хүдэлмэринууд, тэрэ тоодо «Түбэдэй эмшэлэлгын эрдэм ухаанда медицинын советэй гэшүүдэй үндэһэ баримтагүйгөөр добтолгодо харюу» гэһэн суута, эрид хурсаар бэшэһэн хүдэлмэри, оруулагдаһан байна бшуу.

Түбэд медициные муушалха ябадал урданшье үзэгдэдэг һэн. Тезд тэдээнһээ Бадмаев найдаггүй байгаа. Юуб гэхэдэ, Европодо ехэ мэдээжэ байһаниинь, нэрэ хүндэнь, эсэсэй эсэстэ, генералай нэрэ эзэгэнь тэрэнние хамгаалдаг байгаа гааб даа. Түбэдэй эмшэлгэ аршалан хамгаалхадаа, тэрэ ерээдүй тухай бододог байгаа ха юм. Гэхэтэй хамта эрдэмтэдэй дунда тэрэнние дэмжэхэ үзонууд тэрэ үедэ байгаа гээшэ. П. Бадмаевай оршуулһан «Жуд-шиин» анха түрүүшын номой барлагдан хэблэгдэхэдэ (1898 он), Юрьевскэ университедэй медицинын факультедэй декач, профессор С. М. Васильев «Медицина» газетын 1899 оной нэгэдэхи дугаартаа мигэжэ бэшэһэн байдаг:

«Европын эмшэдэй ехэнхидээ мэдэхэгүй, Түбэд эмшэлэлгын Жуд-ши заабариин суглуулбари ород хэлэн дээрэ хэблэхэ гэһэн тон аша туһатай хүсэл бодол господин Бадмаевта түрэһэн байна ха юм».

Тезд энэмнай үнгэрһэн зуун жэлэй ябадал. Харин мүнөө юун болоноб? Европодо Түбэдэй эмшэлэлгын эрдэм ухаан Петр Бадмаевай һургууляар түлөөлэгдэһэн байгаа юм. Имагтал тэрэ эртэ урдын эрдэмые мүнөөнэй зэргэдэ оруулаа, Баруун хойто зүгэй болон Петербургын шиигтэй нойтотой уларилые хараадаа абажа, үндэһэ һуурярааа тад ондоо, шэнэ хэдэ хэдэн эм бии болгоо, классическа удхатай болоһон Түбэдэй эмшэлэлгын талаар олоч худэлмэринүүдые бэшэһэн байна ха юм.

Тэрэнэй амжалтануд, эмшэлүүлхэ, дуратайшуулай элдэб газарһаа олоороо ерэдэг тухай Брокгаузай ба Ефроной энциклопедидэ (1891 он) бэшэгдэһээр бодожо үзэхэдэ, ааяр наяад онуудта эмшэлэгшэ нилээд үргэн суутай болоод байгаа гэжэ элирнэ. Үбшэн тухайгаа хэлээшьегүй байхадань, тон түргэнөөр, тиихэдээ ямаршье алдуугүйгөөр, үбшыень элируулхэ, Бадмаевай эди шэдиие тэрэ үеынхид тэмдэглэдэг, айхабтараар гайхуулдагшье байһан гээшэ. Тэрэ һудаһа барижа үбшэниие тодорхойлдог байгаа. Тиихэдээ һудаһанай 300 шахуу сохисо илгаруулдаг, сохисо бүхэниинь ямар нэгэн үбшэн тухай хэлэжэ үгэдэг байһан юм. Гансашье һудаһан бэшэ, мүн хүнэй дуун, эрһанайнь үнгэ шарай үбшэниинь элирхэйлхэ ушартань туһалдаг гэжэ мэдээжэ.

Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын дэргэдэхи медицинын советэй гэшүүдэй буруушаалгада өөрынгөө «...Харюу» соо П. А. Бадмаев иигэжэ бэшэнэ:

«Медицинын советэй гэшүүд минии ажал ябуулгые заатагүй хоро хохидолтой гэжэ хэлэнэд. Юуб гэхэдэ, тэдэнэй хэлэһээр, эгээл хүндэ хүшэр үбшэнтэй дайралдахадаашье эрдэмэй эрилтээр урид шэнжэлжэ үзэхэ арга хэрэглэнгүй үбшэнтэниие би аргалнаб... (ондоогоор хэлэбэл, үбшэнтэниие анализ хүүлэхын тулада эльгээнэгүй — Б. Г.], сифилис мүнгэнэй үнаар аргалнагүйб, Европын медицинын хэдэгэй ёһоор, бадаган хабдарнуудые хирургическа аргаар аргалнагүйб...»

Түбэд эм домуудай мүнөө үедэ хэрэгтэй болоһон тухай Ленинградай Сэрэгэй-медицинскэ музей соо үнгэрһэн медицинын түүхын эрдэмэй бүлгэмэй зүблөөн дээрэ үзэгдэһэн нэгэ иимэ ушар гэршэлжэ үгэнэ. Бадмаевтанай уг гарбал тухай элидхэл Т. И. Грековагай хэһэнэй һүүлээр тэндэ байгшад, гол түлэб эрдэмтэ эмшэд, худэлжэ байгаа врачнар, зүблөөнэй президиумдэ «Аллергида эсэргүү Бадмаевай эм бидэндэ үгэгты!», «Бадмаевай рецептурые дахинаа һэргээжэ болохогүй юм гү?», «Ядахадаа нэгэшье рецепт үгыта, бидэ өөһэдөө эм бэлдэхэбди...» гэхэ мэтэ бэшэгүүд олоор ороһон байна бшуу. Юуб гэхэдэ, энэ үбшэнөөс аргалха эм гэжэ Европыншье медицинэдэ мүнөө болотороо үгы ха юм.

Түбэд эмшэлэлгэ хадаа байгаалиин ургамал болон зүйлнүүдһээ хэгдэдэг, химическэ ямаршье холисогүй, эм ехэдэ тоолодог байна. Тиимэһээ Европын эмүүдэй нүгөө талаһаа зарим тэды хоротой байхадэ, эдэмнай хүнэй бэедэ ямаршье хохидол ушаруулдаггүй байна ха юм.

«Дэлхэйн оршом соо байһан бүхы юумэн, энэ оршомые өөрыень оруулалсан, эм гэжэ тоологдохо ёһотой. Юуб гэхэдэ, эдэмнай хүнэй бэе махабадта тон хэрэгтэй байдаг гээшэ»,— гэжэ Бадмаев бэшээд, нэгэ аяга сэбэр уһанайшье эм болохо ушарнууд тухай хөөрэһэн байдаг. Ондоо ушарта — алим жэмэс, һүн туһалдаг бэйна. Түбэд эм домууд хадаа хороо микробуудые аладаггүй, харин өөрынь махабадай тэдээнтэй тэймсэхэ, диилэхэ ябадалда туһа хүргэдэг байха юм. Тезд табяад шахуу жилдэ байгуулһан, тэрэнэй наһа барааһанай һүүлээр — һамган Елизавета Федоровна Бадмаевагай, ВИЭМ-эй дэргэдэхи түбэд эмшэлэлгын клиникые толгойлһон үеэли хүбүүн Николай Николаевич Бадмаевай үргэлжэлүүлһэн Петр Бадмаевай һургуули 1937 ондо таһалдуулагдаһан түүхэтэй. Түбэд эмшэлгые худал хуурмаг юумэн гэжэ гэмнээд, тэрэнэй бүхы түлөөлэгшэдые, нэн түрүүн Ленинградта байгшадые, шорон түрмэнүүдтэ хаагаа бэлэй. Н. Н. Бадмаев наһа барааһан хойноо сагааруулагдаһан, Петр Александровичай һамган — Е. Ф. Бадмаева арбан жилэй үнгэрһэнэй удаа, 1946 ондо бусажа ерэһэн юм. Аяар 80 наһатай болоод ябахадаа, тэрэ үеын элүүрые хамгаалгын министр байһан нүхэр Третьяковто тэрэ бэшэгээр хандажа, үбгэнэйнь гар бэшэг тунхаглахыень дурадхаһан байха юм. Бэшэгтээ харюу абангүй, 1954 ондо Елизавета Федоровна наһанһаа нүгшөө бэлэй. Һургуулинь тиигэжэ таһалдаһан байгаа бшуу. Түбэй эмшэлхэ эрдэм һургуули тиигэжэ манай ороной газар дээрэ байхаяа болибо ха юм. Гэбэшье Петр Александровичай басаган, тиихэдэ районой поликлиникэдэ хирургэгэр хүдэлжэ байһан Аида Петровна эм бэлдэхэ эсэгынгээ заабариууд болон гар бэшэгыень аршалжа шадаһан юм. Һүүлдэнь эдэ бүгэдые гуримшуулжа, эм бүхэндэнь гурбан хэлэн дээрэ — ород, түбэд, латин — нэрэ үгэһэн алдартай.

Жараад онуудта Н. Н. Бадмаевай хүбүүн — медицинын албанай полковник А. Н. Бадмаев эдэ рецептнүүд дээрэ худэлһэн, эм домуудые бэлдэдэг байһан юм. Харин дэлаад онуудта А. Н. Бадмаевые ехэ эрдэмтэ гэжэ мэдэрһэн, Кремлиин больницада консультантаар худэлхыень урилан байбашье, түбэд эмшэлэлгэ өөрөө нюуса шахуу зандаа үлэһэн байгаа. Үнэн дээрээ Улаан-Удэдэ СССР-эй Науканнуудай академиин Сибириин отделениин филиал бии болгодожо, түбэд эмшэлэлгын эрдэм һургуули шэнжэлхэ, бодото байдалда нэбтэрүүлхэ ёһотой гэжэ һанагдаһан байха. Гэбэшье тэдэ Петр Бадмаевай һургуулиһаа урдань арсаһан байгаа ха юм. Юундэб гэхэдэ, буруушаагаа бэшэ, харин Бадмаевай нэрэ хүндые һэргээхэһээ айһан болоно. Тэрэ хаанай гэр бүлынхидые эмшэлдэг, генерал-эзэргэтэй байгаа гэхэ мэтээр хубисхалай һүүлээр гэмнэгдэдэг байһаниинь һанагдажашье болоо аалам. Филиалай эрдэмэй хүдэлмэринүүд соо тэрэнэй нэрын дурдагдаһыень олохонь бэрхэтэй байха.

Петр Бадмаевай һургуулида, юрэнхы дээрээ, түбэд медицинэдэ Элүүрые хамгаалгын министерствын ямараар хандадагые мэдээ һаа, һонин байгаа. Түбэд эмшэнэй арсалдадаг медицинын советэй гэшүүдэй хараа бодолһоо зарим тэды ондоо байгаа бээ гэжэ хайдахаар.

Соносхол, элдэб хэблэл хараханда, түбэд эмшэлэлгэ тухай хөөрэлдэхэ ябадал үргэдэжэ байһан хэбэртэй. П. А. Бадмаевай түрэлэй һэльбээтэйгээр өөрыгөө нэрлэһэн нэгэ эхэнэр телевиденеэр үгэ хэлэжэ, бөөгэй уншалга хэнэншье байха. Мүн экстрасенснүүдэй хабаадалгатайгаар түбэд эмшэлэлгын таһаг байгуулагдаба гэжэшье би уншаһан байхаб. Бадмаевай һургуули энэ талаар өөрын тодо һонор харааа бодолтой юм. Петр Александровичай иигэжэ байһан эрдэм ухаан бэлэй: «Бөөнэр өөрынхөөрэ аргалха аргатай, гэбэшье тэдэнэй нүлөөн хэзээ нэгэтэ танай махабадта муу хойшолонгуудые — сагаа урид хүгшэрэлгэ, ухаан бодолой муудалга гэхэ мэтые — заатагүй үзүүлхэ байха».

Өөрынгөө һанал бодолнуудые нэгэ врачай бэшэгээр түгэсхэхэ дуран намда хүрэнэ. Би тэрэние «Новый мир» журналда «Минии нэгса эсэгэ Жамсаран Бадмаев» гэжэ баримтата туужынгаа хэблэгдэһэнһээ хойшо абаһан олон тоото бэшэгүүдэй дунда абаһан байнаб. Врач В. И. Приказов иигэжэ бэшээ: «Би, врач хүн хадаа, совет элүүрые хамгаалга мүнөө хүгжэхэеэ болиһон, тогтошоһон байдалда ороод байна. Иимэ үзэгдэлэй шалтагаануудай нэгэн гэхэдэ, арадай эмшэлэлгые, бүхы үе сагай болон арадуудэй ёсари ехэ баялигые, уг залгаһан һургаалые тоохогүй ябадал болоно».

Нэгэ тайлбари хэрэгтэй, «арадай» гэхэдээ, авторай түбэд эмшэлэлгэ тухай хэлэһэниинь эли бшуу. Тезд энэмнай арадай эмшэлэлгэ бэшэ, харин гурба мянгаад жилдэ хүгжэжэ байһан эрдэм ухаан болоно, өөрын үндэһэ һуури табигшадтай байна ха юм. Юрэдөө, Минздравта зорюулагдаһан ажал худэлмэринүүдые хэды шэнээн сагта обёорхогүй юм гэһэн асуудал, мүнөө эгээл шухала асуудал болоод байна гээшэ.

Борис ГУСЕВ,
«Известия» газетын августын 2-ой номерһоо абтаба.

«ТЭЛМЭН»—ҮХИБҮҮДЭЙ АНСАМБЛЬ

Республикымнай Уран зохёолшодой холбооной болон «Хараасгай» журналай урялаар Монголой Арадай Республикын ниислэл Улаан-Баатар хотын һуралсалай болон үйлэдбэриин түбэй «Тэлмэн» гэжэ эстрадна дуу, хатарай ансамбль буряад нютагаарнай айлшалба. Бидэ хэдэн үдэрэй туршада аялга хонгёо дуунуудтай, нугархай солбон хатаршадтай хамтаржа, аян замдаа үндэр, набтар дабаануудые дабажа, энэ ансамблиин баярые хубаалдан, республикынгаа районуудаар ябаабди.

Дээрэ нэрлэгдэһэн ансамбль 1990 оной (морин жилдэ) намарай дунда һарада эмхидхэгдэһэн түүхэтэй. Монгол арадай мориной эгээл ульгам ябадалые ёһотой тэлмэн жороо гэлсэдэг. Тиимэһээ эдэ дууша, хатарша хүбүүд, басагад өөрынгөө ансамбльда «Тэлмэн» гэжэ нэрэ үгтэнэниинь гайхалгүй. Юундэб гэхэдэ, харгы замынь урагшэтай, хүнгэн ябасатай, ёһотой тэлмэн жороотой хүнгэн байхыень тэдэнэр найдана ха юм. Энэ ансамблиин хүтэлбэрилэгшэ — хатар наадаар Монголой түрэн түрын алтан медальда хүртэнэн Ганболд, 38 наһатай. Эдэбхи үүсхэл ехэтэй, өөрынгөө ажалда дуратай хүн юм.

Ансамбль Улаан-Баатар хотын эгээл мэдээжэ, олондо һайшаагдаһан ансамблынуудай нэгэн юм. Тэрэнэй гэшүүд залуучаа залуу, арбанһаа-арбан таба наһатай. Хамта дээрээ арбан хоёр үхибүүд.

Репертуар тухай хэдэн үгөөр хэлэбэл, чача, рок-н-ролл, ламбада, монгол, буряад арадуудай хатарнууд, япон, француз, монгол, буряад хэлэн дээрэ гүйсэдхэһэн дуунууд болон бусад зүйлнүүдынь хүн бүхэнэй зүрхэ сэдьхэл уяруулна.

Шадамар бэрхэ, бэлигтэй үхибүүн бүхэн Монголой Арадай Республикын үхибүүдэй уран һайханай бүлгэмүүдэй харалгануудта нэгэдэхи, хоёрдохи һуринуудые ээлдэг юм. Эжы, абынь үгэһэн бэлиг дээрэ үшөө тусхай мэргэжэлтэй багшанар тэдэ үхибүүдэй бэлиг шадабариие мулижэ, иимэ үндэр хэмжээндэ гаргаа. Хэдэн үхибүүдые нэрлэбэл, Одбаяр, Энхчимэг, Мандуухай Сэсэг, Булган болон бусад.

Бидэ эдир айлшадаа Улаан-Үдэдэ үгтажа абаад, үзэсхэлэнтэ һайхан байгаалитай Байгал далайтай тэдэниие танилсуулжа, баясуулаабди.

Байгал далайн гоё һайхан элһэ, шуулуунуудые суглуулжа, түрэл нютагаа эжы абадаа, аха дүүнэртээ абаашахаяа хадагалаа һэн.

Байгал далайн эрьеэр оршодог олон тоото амаралтын байрануудта, энэ зунай һайхан үедэ амаржа байһан хүнүүдэй урда ансамблиин гэшүүд уран гоё хүгжэмэй зялга доро хатар наадаяа харуулаа, хонгёо дуунуудаа бэлэглээ. Нэгэ час хахадай хугасча соо огсом дорюун хатар наада, дуу, хүгжэм һэлгэсэлдээд лэ, Байгалай долгиндол булгилжал байһандал үзэгдөө һэч.

Нэгэ иимэ концертын үедэ һонирхолтой ушар болоо һэн. Хамаг юумэеэ мартаад, үхибүүдэй хабархама наада хаража һуухадам, гэнтэ хажуудам нэгэ эхэнэр бии болоод, «хүнэй һэжэглээгүй, һанаһаанһаа дээгүүр бэлиг шадабаритай үхибүүд байнал. Яагаа хөөрхэн, бэрхэнүүд үхибүүд бэ! Сэдьхэл соом сэсэг бадаруулаа, уяруулаа»,— гэжэ тэрэмни хэлэбэ. Танилсахадаа, Галина Ильинична Халудорова — информатикын гүрэнэй предприятиин бухгалтер байба. «Та, намайе эдэ үхибүүдтэй танилсуулыт, баяраа мэдүүлээд, таба-табан солхооб барюулха һанаатайб. Харгы замынь ута, сэдьхэлнүүдынь ходо һаруул, сэсэрлигтэ адли сэсэглэжэ, нарата дэлхэйн найдал боложо ябахыень үреэхэ байнаб»,— гэбэ.

Иимэ баяртай уулзалганууд, хөөрэлдөөнүүд олон байгаа.

Харгы замдаа монгол нүхэдтээ хөөрэлдэжэ, зугаалжа ябахадаа шог зугаа, олон мэргэн зугаамнай, оньһон үгэнүүднай нэгэтэшье замхаагүй. Тэрэнэй заримыень таанартаа хэлэе: «Бээ заажа шэгшыгээ, нүхэрөө заажа эрхыгээ». «Бээ мэдэбэл хүн, бэлшээреэ мэдэбэл мал», «Даха доро — эрэ, даахи доро — хүлэг» гэхэ мэтэ. Табан хушуун малнуудаа магтаһан хэдэн олон магтаал үгэнүүдые үхибүүднэй сээжээр мэдэхэнь гайхалтайл байгаа һэн. Манай буряад үхибүүд эдэ бүгэдые сээжээр мэдэхэ гээшэ гү?..

Эдэ уулзалганууд дээрэ дуунууд, хатар наадан зэдэлхэһээ гадна, үхибүүдэй хоорондохи харилсаа холбоон өхээр үргэдэнэ. Энэмнай аргагүй ехэ удхатай, хольн хараатай хэрэг болоно гээ һаа, зүб гээшэ. Аха дүү арадуудай үхибүүд харалсажа, танилсажа ябахадаа, олон юумэ ойлгожо абана, анда нүхэд болоно. Буряадай багшанарай дээдэ һургуулиин оюутан Сурхайта нуурай эрьедэ оршодог «Уголёк», «Сибиряк» гэжэ пионернүүдэй лагерьнуудта амаржа байһан үхибүүд «Тэлмэн» ансамблиин программые бахархан харааһан байха. Тиихэдэ Гусиноозерск хотын шахтернуудай урда баһал бэлиг шадабарияа тэдэнэр харуулаа. Хөөлэнтиин нуурай эрьедэ оршодог «Бурятколхозздравница» нэгэдэлэй «Черемушки» лагерьта, республикымнай нэгэдэхи интернат һургуулиин «Туяа» лагерьта баһал айлшад боложо үрэһэн байна. Дээдэ-Онгостойн пионернүүдэй лагерьнуудаар ябажа, Монголой үхибүүд концертээ харуулхаһаа гадна, адресуудаа үгэлсэжэ, харилсаа холбоотой болоо. Республикымнай олон яһатанай хүбүүд, басагад Монголой Арадай Республикын ниислэл хотодо иимэ гоё һайхан ансамбль бии юм байна гэжэ мэдэхэ болоо.

Түмэн хүлэгэй дэлһэн мэтэ «Тэлмэн» хүсэлөө нэгэдхэн дэбшана. Энэ ансамбль үхибүүдэй үндэһэн гуламта болохо, хэдэн үетэниие холбоно.

Л. ДОРЖИЕВА,
«Хараасгай» журналай редактор.

ШЭНЭЭР БАРИГДАБА

Хэжэнгын райондо Чисаанын дасан һэргээгдэжэ, шэнээр баригдаба. Энэ хадаа Эрхүүгэй генерал-губернаторай захиралта шкидхэбэреэр 1831 ондо баригдаһан дасан юм. Урдандаа эндэ 600 лама һуудаг байгаа. 1921 ондо тэрэ Чисаанын ба Шулуутын дасангууд болгодожо, таһарһан түүхэтэй. Саашадаа 1930 гаран онуудай хүлгөөтэ үедэ эзэ дасан хаагдаа һэн.

Тиин мүнөө, сагай зөөлэржэ, хуушанай ёһо заншалнуудай һэргээгдэжэ захалхадань, Чисаанада буддын шажанта-най бүлгэм байгуулагдажа, нютагай 170 гаран хүн тэрэнэй гэшүүд болоод, дасанай барилгын жасада тус тустаа 100 түхэриг оруулһан байгаа. Зарим хүнүүд бүрэшье ехээр хубитаяа оруулаа. Жэшээнь, Цырендоржо Бурхиев — 2200, Будаширэ Дондоков — 1200, Владимир Ендонов энэ хэрэгтэ 1000 түхэриг үргэбэ.

Цыдендамба Базаров, Дашанима Пунцыкдашиев, Владимир Гармажапов болон бусад дасанай барилгада эдэбхитэйгээр худэлһэн байха юм.

Монголой ниислэл — Улаан-Баатар хотодохи Гандан хиидэй дэргэдэ һуража гараһан залуу лама Дашинима Содномдоржиев Чисаанын дасаниие нээжэ, уншалга хэбэ.

Энэ ушарай Чисаанын дасанай 160 жилэй ойн жилдэ болоһониинь ехэ дэмбэрэлтэй, онсо һүлдэтэй байна бшуу.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

БУРЯАДАЙ НЮТАГУУДААР

Хальмагай ССР-эй Б. Басанговай нэрэмжэтэ драмын театрай коллектив хоёр бүлэг боложо хубаараад, республикымнай хэдэн аймагай ажалшадта зужэгүүдээ харуулжа байнхай. Жэшээнь, Захааминай аймагай Санага нютагта уржадэр, августын 12-то усэгэлдэр Ёнгорбойдо, мүнөө удэшэ Закаменск хотынхид хальмаг нүхэдэйнгөө зужэгые хараха аргатай. Тиихэдэ үглөөдэр Цахир нютаг хүрэжэ, зужэгөо харуулха юм. Хальмагай театрайхид «Бэһэлиг», «Сабхитай мисгэй» гэжэ зужэгүүдые захааминайхидай анхаралда дурадхана.

Нүгөө бүлэг артистнар Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй болон Хяагтын аймагуудаар ябаха зорилготой юм.

Д. ДОРЖИЕВ.

Зураг дээрэ: «Скапенэй аашанууд» гэжэ зужэгһоо хэһэг.

С. Балдуевай фото.

ЗАМХАХААР ХА

Үнгэрһэн үдэрнүүдтэ республикын нютагуудай гол, горхонууд хуушан һабадаа оробо. Республикын урда, баруун-урда районуудта ороһон бороогой һүүлээр Хёлго, Зэдэ голнуудай үһан бага зэргээр нэмэгдэн байна.

Августын 9—10-най һүни, үдэртөө 02—18 миллиметрэй бороо оробо, аадарлаба. Гансал Тори һууринда 48 миллиметр шахуу бороо ороо юм. Саашадаа хура бороо багаар орохо, үдэртөө 21—26 градус халуун болохо юм.

Республикын урда, баруун-урда районуудта бага зэргээр хура бороо орохо, аадарлахаар багсаагдана. Мүн августын 12-то республикын олохон нютагуудта хура бороо орохо, һүниндөө 8—10, хойто районуудта 1—6, үдэртөө 11—16, зарим нютагуудта 17—22 градус халуун болохоор хүлөэгдэнэ.

Ц. ЖАЛСАНОВА,
Улаан-Удын гидрометобсерваториин ахалагша инженер.

Сонсгир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 7.30—«Үглөө». 10.00 — «Торпедоносцы»—уран һайханай фильм. 11.30 — Мультфильм. 12.00 — Чемпионуудтай хамта. 12.15 — Хүүгэдэй хүгжэмтэ клуб. 13.00 — Шэнэ һониной албан. 13.15 — Шухала асуудалаар хөөрэлдоон. 13.30 — Кинопанорама. 14.45 — Ажалай эхин шата. 16.00 — «Раймонда» баледэй хүгжэм. 16.15 — «За все заплачено» — 3 серитэй уран һайханай фильм. 2-дохи сери. 17.30 — Мультфильм. 18.00 — «Тайна, известная всем» —хүүгэдтэ фильм. 19.05 — Шекспирэй сонетнүүд. 19.30 — Шэнэ һониной албан. 19.45—«Планета». 20.25 — «Торпедоносцы» — уран һайханай фильм. 22.00 — Время. 22.40 — «Служенье муз не терпит суеты». 23.55 — Литературно-уран һайханай дамжуулга. 01.25 — Улаан-Баатарын шэнжэлэл. 01.40— «Одиссея Александра Вертинского» — баримтата фильм. 2-дохи фильм. 02.40 — «Торпедоносцы» — уран һайханай фильм.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.20 — Баримтата фильм. 9.40 — Н. Обухова. Фильм-концерт. 10.50 — Адам Смидэй мүнгэн зоорн. 11.25 —«Весенняя мелодия» — уран һайханай фильм. Россин телевидени. 13.15 — Эдэбхитэй ажал хэрэг тухай. 13.00 — «Джаз-тайм». 14.00 — Уран һайханай искусство — Москвагай шэнэ фестиваль дээрэ. 14.30 — «Секретный фарватер» — хүүгэдтэ фильм. 2-дохи сери. 15.35 — Эрдэм дэлгэрүүлгын 3 серитэй фильм. 3-дахи сери. Буряадай телевидени. 17.35 — Мультфильмүүд. «ИКС» дамжуулга. 18.05 —Һуралсалай жилэй эхин. 18.40 — Байгал. 19.00—Татаар хүгжэмэй концерт. 19.25 — Баримтата фильм. 19.35 — Соносхолнууд. Москва. 19.45 —. Баримтата фильм.

ПРАВДА Бурятии мүнөөдэрэй номертоо

Автотранспортна 1-дэхи пассажирска предприятиин коллектив һаяхана бүһалгаа хээ гэжэ мэдэгдэгдэ һэн. «Бүһалгаанай һүүлээр»—иимэ гаршаг доро Л. Цыбиковагай статья үгтэбэ. Бүһалгаанай һүүлээр эндэ ямар юумэнэй хэгдэһэн тухай хэлэгдэнэ.

Мүнөөдэрэй бусад шухала асуудалнуудаар газетэ материалнуудые толилно. «Жэшээ харуулхаар арга олдохо»—иимэ гаршаг доро газетын уншагша А. Мельниковэй статья үгтэбэ. РСФСР-эй Президентын Указ тухай автор һанамжануудаа бэшэнэ.

Орон дотор болон хилын саана боложо байгаа үйлэ хэрэгүүд тухай мэдээсэлнүүд — нэгэдэхи нюурта.

ПРОВЕРЬТЕ ПРАВИЛЬНОСТЬ ОФОРМЛЕН АБОНЕМЕНТА!

На абонементе должен быть проставлен оттиск машины.

При оформлении подписки (переадресовки) без машины на абонементе проставляется оттиск калештемреля отделения связи. В этом случае абонемен ется подписчику с квитанцией об оплате стоимости (переадресовки).

Для оформления подписки на газету или журнал же для переадресования издания бланк абонемента почтовой карточкой заполняется подписчиком чернилам борчиво, без сокращений, в соответствии с условиями женными в каталогах Союзпечати.

Заполнение месячных клеток при переадресовании ния, а также клетки «ПВ — МЕСТО» производится ками предприятий связи и Союзпечати.

Эмхидхэн байгуулагшад: Буряадай ССР-эй Верховно Совет, Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Совет, РСФСР-эй КП-гэй Буряадай республиканска кор

Редакторай орлогшо П. Н. НИМАЕВ.

Манай адрес: 670000, Улаан-Удэ, Каландаришвилиин үйлсэ, 23. «Буряад үнэн» газетын редакци

Редакцийн телефонууд: редакторай—2-50-96, приемный — 2-54-54, редакторай орлогшонорой — 2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретариин — 2-50-62, секретариадай — 2-66-76, таһагууд: ниитын-политическэ—2-34-05 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, 2-67-81; социально-экономическа —2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-69-58; соёлой, эрдэмэй болон һургуулинуудай — 2-60-21 (даагшань), 2-57-63; олониитын худэлмэриин ба мэдээсэлэй—2-54-93 (даагшань), 2-34-05, 2-67-81; оршуулгын — 2-60-91; коммерческэ — 2-69-58; корректорнүүдэй—2-33-61, хэблэлдэ бэлдэгшэдэй (выпускающинуудай)—2-35-95, манай корреспондентнүүд: Баргажанда —91-1-44, Закаменскда—31-61, Агинскда —3-40-69. КПСС-эй рескомой хэблэлэй телефонууд: директор — 2-37-32, бухгалтери—2-33-77, вахта—2-56-62.

Газетэ жилдээ 260 дахин гараха. Хэблэлэй 2 хуудаһан хэмжээтэй. Газетын индекс 50904. Тираж 6600. Хэблэлдэ тушаагдаһан саг: 22.50.

Буряадай ССР-эй Госкомиздадай республиканска типографида хэвлэгдэн хэблэгдэбэ. Директорэйнь телефон 2-40-45.